

Gmina Sośno

**Lokalny Program Rewitalizacji
dla Gminy Sośno**

przygotowany przez

 REMEDIS SA

---

ul. Petera Mansfelda 4
60-855 Poznań
tel. +48 61 665 78 00
fax +48 61 665 78 09
remedis@remedis.eu

NIP: 781-179-27-48
REGON: 300464078
KRS: 0000270485
Kapitał zakładowy: 6.330.010,20 zł

1.	WSTĘP	7
1.1	WPROWADZENIE.....	8
1.2	PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z REWITALIZACJĄ.....	10
1.3	OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI W TYM DOKUMENTAMI GMINY.....	12
1.3.1	POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI KRAJOWYMI	12
1.3.2	POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI REGIONALNYMI	14
1.3.3	POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI LOKALNYMI	17
2.	UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY SOŚNO	20
2.1	CHARAKTERYSTYKA GMINY SOŚNO	21
2.1.1	POŁOŻENIE, SIEĆ OSADNICZA, ŚRODOWISKO	21
2.2	UPROSZCZONA DIAGNOZA.....	23
2.2.1	DEMOGRAFIA	23
2.2.2	RYNEK PRACY.....	23
2.2.3	ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ.....	23
2.2.4	URZĄDZENIA SIECIOWE	24
2.2.5	SIEĆ KOMUNIKACYJNA	25
2.2.6	INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	26
2.2.7	POMOC SPOŁECZNA	27
2.2.8	WNIOSKI	27
3	WPROWADZENIE DO DIAGNOZY	29
3.1	METODYKA	30
3.1.1	CEL DIAGNOZY	30
3.1.2	STRUKTURA DIAGNOZY	30
3.1.3	PRZYJĘTA METODYKA DIAGNOZY	31
3.1.4	PRZYJĘTA METODA DELIMITACJI OBSZARU	31
4	DIAGNOZA.....	33

4.1	KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH.....	34
4.1.1	ZAWANSOWANIE PROCESU STARZENIA SIĘ LUDNOŚCI.....	34
4.1.2	PROBLEMY NA RYNKU PRACY	35
4.1.3	SAMOWYSTARCZALNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI I GOSPODARSTW DOMOWYCH.....	36
4.1.4	WYCHOWANIE I EDUKACJA PRZEDSZKOLNA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT.....	38
4.1.5	SKUTECZNOŚĆ KSZTAŁCENIA DZIECI NA POZIOMIE PODSTAWOWYM.....	39
4.1.6	ZJAWISKO PRZESTĘPCZOŚCI	40
4.2	KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH - PODSUMOWANIE.....	40
4.3	NEGATYWNE ZJAWISKA INNE NIŻ SPOŁECZNE	43
4.3.1	NEGATYWNE ZJAWISKA GOSPODARCZE – KLIMAT AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ	44
4.3.2	NEGATYWNE ZJAWISKA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE	45
4.3.3	NEGATYWNE ZJAWISKA INFRASTRUKTURALNE.....	46
4.4	NEGATYWNE ZJAWISKA INNE NIŻ SPOŁECZNE - PODSUMOWANIE	47
5	WYZNACZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI	48
5.1	WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO.....	49
5.2	WYZNACZENIE GRANIC OBSZARU REWITALIZACJI.....	51
6	SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI	60
6.1	SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	61
6.1.1	TONINEK	61
6.1.2	WIELOWICZ.....	64
7	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO REWITALIZACJI.....	69
7.1	WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZOWANEGO GMINY SOŚNO PO REWITALIZACJI	70
8	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	72
8.1	CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH.....	73
8.2	WSKAŹNIKI.....	75

9	PROJEKTY REWITALIZACYJNE.....	77
9.1	LISTA PLANOWANYCH PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	78
9.1.1	GŁÓWNE PROJEKTY REWITALIZACYJNE	78
9.1.2	UZUPEŁNIAJĄCE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE	82
10	MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH	83
10.1	MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJĘTYM LOKALNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI	84
10.1.1	KOMPLEMENTARTNOŚĆ PRZESTRZENNA	84
10.1.2	KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROBLEMOWA	85
10.1.3	KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA.....	87
10.1.4	KOMPLEMENTARTNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA.....	88
10.1.5	KOMPLEMENTARTNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA	88
11	MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI	90
11.1	MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI	91
11.1.1	PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE DIAGNOZOWANIA I WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI	94
11.1.2	PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE KONSULTACJI PROJEKTU LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI	96
11.1.3	PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE WDRAŻANIA I MONITOROWANIA	97
12	SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH	98
12.1	HARMONOGRAM I SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE	99
13	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI.....	101
13.1	SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI	102
13.1.1	STRUKTURA ZARZĄDZANIA	102

13.1.2	SYSTEM INFORMACJI I PROMOCJI.....	104
13.1.3	HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI.....	105
14	SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ SYSTEM WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA ZMIANY W OTOCZENIU LPR.....	107
14.1	SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ	108
14.2	SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN	109
15	ZAŁĄCZNIKI	111
16	SPIS TABEL I RYSUNKÓW	116

1. WSTĘP

1.1 WPROWADZENIE

Przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do wdrożenia i prowadzenia procesu rewitalizacji stanowią zadania własne gminy. Gmina Sośno przystępując do przeprowadzenia rewitalizacji, zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (MliR/H 2014-2020/20(010)/07/2015), zobowiązana jest do wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Proces wskazania tych terytoriów, jest obwarowany konkretnymi, opisanymi poniżej wymogami.

Obszar może zostać wskazany jako obszar zdegradowany, jeśli znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz gdy występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych (w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowych (w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnych (w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych),
- technicznych (w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niesfunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar cechujący się szczególną koncentracją wyżej wymienionych zjawisk, na którym Gmina zamierza prowadzić rewitalizację z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, wyznacza się jako obszar rewitalizacji. Może on obejmować całość lub część obszaru

zdegradowanego, ale nie może być większy niż 20 % powierzchni gminy ani zamieszkały przez więcej niż 30 % liczby jej mieszkańców. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji mogą być podzielone na podobszary, które nie muszą posiadać wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z nich występowania koncentracji opisanych wyżej negatywnych zjawisk. Tak obszar zdegradowany, jak i rewitalizacji mogą stanowić to samo terytorium.

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Z tego też powodu powinna być prowadzona w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Rewitalizacja powinna być prowadzona na rzecz interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji. Są to w szczególności mieszkańcy rewitalizowanych terenów czy też podmioty gospodarcze prowadzące działalność na danych obszarach.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno został zainicjowany i uchwalony przez Radę Gminy w Sośnie i jest wieloletnim programem działań w sferze społecznej i gospodarczej. Jego celem jest wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenie warunków do jego rozwoju. Ponadto Program stanowi narzędzie planowania i koordynowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Program rewitalizacji skupia się na zdiagnozowaniu obszarów gminy znajdujących się w sytuacji kryzysowej o najbardziej zdegradowanej strukturze, w tym społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej oraz określeniu działań służących poprawie sytuacji tych obszarów, głównie w sferze społecznej, ale i w pozostałych sferach wyżej wymienionych. Program został opracowany przy współudziale mieszkańców, środowisk społecznych i gospodarczych oraz przy pomocy szeroko prowadzonych konsultacji społecznych. Skuteczność Programu, w dużej mierze zależy od partycypacji społecznej stąd wyżej wymienione działania.

Dokument „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno” został przygotowany zgodnie z najlepszymi praktykami. Przygotowanie dokumentu poprzedzono badaniami dotyczącymi rewitalizacji, w trakcie prac prowadzono moderowane warsztaty dotyczące rewitalizacji (raporty z tych działań załączono do niniejszego opracowania), dokonano diagnozy w oparciu o dostępne dane. Ponadto zebrany dokument był poddany procesowi konsultacji społecznych (raport z konsultacji jest także załącznikiem do niniejszego opracowania).

Dla zwiększenia obiektywności poszczególne działania badawcze wykonywano we współpracy z różnymi specjalistami zewnętrznymi, natomiast nad powstaniem całości dokumentu czuwał zespół pracowników Urzędu Gminy w Sośnie.

Wszystkie dane które uzyskano w poniższych analizach, zgodnie z zaleceniami Urzędu Marszałkowskiego, zostały zebrane przy pomocy Urzędu Gminy w Sośnie, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Szkół z terenu Gminy Sośno oraz strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego. Można, zatem uznać, że analizowane dane są mierzalne, wiarygodne i możliwe do pozyskania w przyszłości, podczas monitoringu i oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno.

1.2 PODSTAWOWE POJĘCIA ZWIĄZANE Z REWITALIZACJĄ

W niniejszym dokumencie pojawia się wiele specjalistycznych terminów, które wymagają zdefiniowania:

- Bezrobocie faktyczne – zjawisko społeczne polegające na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i pragnących ją podjąć nie znajduje zatrudnienia,
- Bezrobocie rejestrowane – pod tym pojęciem, zgodnie z definicją prezentowaną przez Główny Urząd Statystyczny, kryją się osoby, które nie są zatrudnione i nie wykonują innej pracy zarobkowej, jednocześnie zdolne do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze godzin (gotowość do ½ etatu dotyczy osób niepełnosprawnych). Bezrobotny zarejestrowany nie uczęszcza do szkoły, jest w wieku od 18 do 60 r. życia (kobiety) lub 65 r. życia (w przypadku mężczyzn), nie ma emerytury ani renty, nie jest posiadaczem nieruchomości rolnej (powyżej 2 ha), a także nie prowadzi firmy. Jest to formalny stan wpisania kogoś do rejestru prowadzonego przez Powiatowy Urząd Pracy. Bezrobocie rejestrowane nie oddaje w pełni rzeczywistego poziomu bezrobocia w danym regionie, ponieważ uzyskane wyniki nieco go zaniżają (wynika to m.in. z tego, że nie wszystkie osoby bezrobotne rejestrują to w odpowiednim urzędzie lub w ogóle się nie rejestrują).
- Delimitacja – wyznaczenie granic obszarów, dla których będzie prowadzona analiza,
- Kapitał społeczny – mianem kapitału społecznego określa się wartość, na którą składają się wzajemne relacje społeczne oraz zaufanie jednostek, przy pomocy których możliwe jest pomnażanie osiągniętych korzyści. Jest to termin wynikający z nauk socjologicznych

oraz ekonomicznych. Składają się na niego między innymi jakość stosunków panujących między członkami społeczności, ich wzajemne relacje, stosunki oraz efekty synergii.

- Obszar zdegradowany – obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk: gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych,
- Obszar rewitalizacji – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w rozdziale 3 Wytycznych, na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego gmina zamierza prowadzić rewitalizację. nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez nie więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic,
- Rewitalizacja – to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone na podstawie Gminnego Programu Rewitalizacji,
- Ubóstwo – zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny, jest to stan doznawania przez kogoś przynajmniej jednego z dwóch problemów:
  - głęboki niedostatek – jego dochody ekwiwalentne na członka rodziny są niższe niż 60% mediany takich dochodów w danym kraju (kryterium dochodowe),
  - głęboka deprivacja materialna – brak środków na wydatki związane z realizacją podstawowych, uzasadnionych potrzeb: opłacenia bieżących rachunków za czynsz i energię, ogrzania domu, pokrycia niespodziewanych wydatków, zjedzenia przynajmniej raz na dwa dni posiłku z odpowiednią ilością białka, spędzenia tygodnia urlopu rocznie poza miejscem zamieszkania, posiadania podstawowych udogodnień technicznych standardowych dla danego społeczeństwa (kryterium wydatkowe).

- Wykluczenie społeczne – wykluczenie z udziału w życiu społecznym jednostek, grup społecznych w stosunku do ich otoczenia społecznego. Jest rozumiane jako niemożliwość bycia uczestnikiem ważnych społecznie aspektów życia społecznego, jak gospodarcze, polityczne czy kulturowe. Wykluczona społecznie jest jednostka lub grupa, która w sensie formalnym należy do danego społeczeństwa i chce uczestniczyć w jego życiu czynnie, lecz nie może z powodów będących poza jej kontrolą.
- Interesariusze rewitalizacji – to w szczególności: mieszkańcy obszaru rewitalizacji; właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze; podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą, społeczną, jednostki samorządu terytorialnego, organy władzy publicznej.
- Stan kryzysowy – stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej.

1.3 OPIS POWIĄZAŃ PROGRAMU Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PLANISTYCZNYMI W TYM DOKUMENTAMI GMINY

1.3.1 POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI KRAJOWYMI

NARODOWY PLAN REWITALIZACJI 2022 – ZAŁOŻENIA

Zapisy zawarte w Narodowym Planie Rewitalizacji definiują rewitalizację jako wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno jest zgodny z powyższym celem.

POLSKA 2030 TRZECIA FALA NOWOCZESNOŚCI DŁUGOOKRESEWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju to dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie, jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno jest zgodny z następującymi celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju:

- Cel 6 Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”,
- Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych,
- Cel 11 Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2020

Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną i gospodarczą. Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno wpisuje się w następujące obszary i cele:

- Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3 Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego;
- Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego;
- Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluceniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.

KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020, REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny, odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Głównym celem dokumentu jest: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno jest spójny z Celem 2 Strategii: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”).

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno jest zgodny z następującymi celami określonymi w dokumencie:

- Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystywanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski
- Przywrócenie i utrwalanie ładu przestrzennego.

1.3.2 POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI REGIONALNYMI

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020 – PLAN MODERNIZACJI 2020+

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego aktywizacja społeczno-gospodarcza na poziomie lokalnym jest jednym z najważniejszych założeń polityki rozwoju województwa.

Tabela 1 Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ a celami Lokalnego Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno

PRIORYTETY ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	1 CEL REWITALIZACJI Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej	2 CEL REWITALIZACJI Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej
Priorytet 1: Konkurencyjna gospodarka		X
Priorytet 2: Modernizacja przestrzeni miast i wsi	X	
Priorytet 4: Nowoczesne społeczeństwo		X

Źródło: Analiza Remedis SA

W Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 określono priorytety rozwoju województwa. Cele określone w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno są ściśle powiązane z trzema z nich (wymienionymi w tabeli 1). Aby wspomóc realizację tych priorytetów zidentyfikowano osiem celów strategicznych:

- Gospodarka i miejsca pracy;
- Dostępność i spójność;
- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi;
- Innowacyjność;
- Nowoczesny sektor rolno-spożywczy;
- Bezpieczeństwo;
- Sprawne zarządzanie;
- Tożsamość i dziedzictwo.

Należy podkreślić, że każdy z priorytetów może być realizowany za pomocą kilku celów strategicznych (i najczęściej jest realizowany za pomocą większości wyżej wskazanych celów).

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Zgodnie z zapisami RPO, rewitalizacja społeczno-gospodarcza, a także fizyczna obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest jednym z podstawowych działań mających przyczynić się do minimalizacji występujących na danych obszarach problemów.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno jest zgodny z Priorytetem Inwestycyjnym 9d „Inwestycje dokonywane w kontekście strategii na rzecz rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność”, którego celem jest ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju. W ramach tego priorytetu realizowana będzie odnowa społeczno-gospodarcza polegająca na rewitalizacji miejscowości wiejskich, co powinno przyczynić się do uruchomienia uśpionych potencjałów społecznych, które przyczynią się do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności lokalnych.

SZCZEGÓŁOWY OPIS OSI PRIORYTETOWYCH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne na obszarach wiejskich stanowi interwencja zaplanowana w ramach:

- Działanie 4.4 Ochrona i rozwój zasobów kultury,
- Działanie 6.1 Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną,
- Działanie 7.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność,
- Działanie 8.2 Wspieranie aktywności zawodowej w regionie,
- Działanie 8.3 Wsparcie przedsiębiorczości i samozatrudnienia w regionie,
- Działanie 9.2 Aktywne włączenie społeczne,
- Działanie 9.3 Rozwój usług zdrowotnych i społecznych,
- Działanie 11.1 Włączenie społeczne na obszarach objętych LSR.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno obejmuje swoim zasięgiem obszar wiejski i wpisuje się w powyższe działania.

STRATEGIA POLITYKI SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO DO ROKU 2020

Misją wskazaną w Strategii Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest tworzenie warunków dla rozwoju aktywności i samodzielności mieszkańców w życiu społecznym.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno wykazuje zgodność z następującymi celami strategicznymi dokumentu:

- Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu,

- Wzrost poziomu życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności do różnego rodzaju usług społecznych,
- Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym.

STRATEGIA OBSZARU ROZWOJU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO POWIATU SĘPOLEŃSKIEGO

Nadrzędnym celem dla Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Sępoleńskiego, jest: *Zwiększenie dochodów i podnoszenie standardów życia mieszkańców.* Jego osiągnięcie ma być możliwe poprzez realizację działań w następujących obszarach, z którymi jest zgodny Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno:

- Poprawa jakości świadczonych usług publicznych, rewitalizacje społeczne,
- Rozwinięta partnerska współpraca, budowa silnego i aktywnego sektora organizacji pozarządowych i obywatelskich.

ZASADY PROGRAMOWANIA PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH W CELU UBIEGANIA SIĘ O ŚRODKI FINANSOWE W RAMACH REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO NA LATA 2014-2020

Zasady regionalne definiują pojęcia związane z rewitalizacją oraz określają sposób tworzenia programu rewitalizacji, w tym zwłaszcza zasady jego opracowywania w nowej perspektywie finansowej: kompleksowości, komplementarności, koncentracji, partnerstwa i partycypacji. Wskazują również: sposób wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, obligatoryjne elementy Programu Rewitalizacji oraz oczekiwane efekty procesów rewitalizacji, prowadzonych w województwie kujawsko-pomorskim.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno został opracowany w oparciu o Zasady regionalne i wykazuje zgodność z regułami opracowania programów rewitalizacji zawartymi w dokumencie.

1.3.3 POWIĄZANIA Z DOKUMENTAMI LOKALNYMI

STRATEGIA ROZWOJU GMINY SOŚNO

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno realizuje strategiczny cel Strategii tzn. zapewnienie wszystkim mieszkańcom godnego życia w strukturze europejskiej.

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SOŚNO NA LATA 2016-2022

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno wpisuje się w następujące cele strategiczne określone w dokumencie:

- Cel strategiczny 1: Wspieranie osób starszych, niepełnosprawnych i długotrwale chorych,
- Cel strategiczny 2: Wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Działania rewitalizacyjne ukierunkowane są przede wszystkim na aktywizację i integrację społeczno-zawodową mieszkańców zdegradowanych obszarów. Mają doprowadzić do zapewnienia wysokiego standardu życia mieszkańcom Gminy m.in. poprzez pobudzenie aktywności społecznej i zawodowej dlatego też należy stwierdzić, że zaplanowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są niezbędne do tego, aby zrealizować cele wyznaczone w Strategii.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SOŚNO

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Sośno, zostało sporządzone w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Określa ono politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, stanowi podstawowe narzędzie umożliwiające spełnianie zadań własnych gminy w zakresie ładu przestrzennego, komunikacji i infrastruktury technicznej.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno jest zgodny z zapisami Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Sośno.

STRATEGIA ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ – LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA STOWARZYSZENIE NASZA KRAJNA 2016-2023

Partycypacyjny charakter Lokalnej Strategii Rozwoju jest kluczową jej cechą, w myśl założeń rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność ma on być gwarantem rozwoju instytucji społeczeństwa obywatelskiego i kapitału społecznego. Lokalna Strategia Rozwoju angażuje mieszkańców, kształci nawyki współpracy mieszkańców, samorządów i lokalnego biznesu

w realizacji działań dla wspólnego dobra realizacji LSR. W ramach opracowania LSR określono dwa cele główne:

Cel 1: Zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy.

Cel 2: Rozwój lokalnych inicjatyw na rzecz budowania kapitału społecznego.

Cele określone w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno są zgodne z założeniami LSR.

2. UPROSZCZONA DIAGNOZA GMINY SOŚNO

2.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY SOŚNO

2.1.1 POŁOŻENIE, SIEĆ OSADNICZA, ŚRODOWISKO

Gmina wiejska Sośno położona jest w północno-zachodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie sępoleńskim. Gmina graniczy od zachodu z gminą Więcbork, od północnego zachodu z gminą Sępólno Krajeńskie, od wschodu z gminą Koronowo (powiat bydgoski), od południowego wschodu z gminą Sicienko (powiat bydgoski), od południa z gminą Mrocza (powiat nakielski) i od północnego wschodu z gminą Gostycyn (powiat tucholski).

Rysunek 1 Podział Gminy Sośno na jednostki pomocnicze – sołectwa
(źródło: <http://www.sosno.pl/index.php/historia/charakterystyka-gminy>, wgląd marzec 2017 r.)

Gmina zajmuje powierzchnię 163 km² (16.264 ha) co stanowi 20,56% powierzchni powiatu i 0,90% powierzchni województwa. W 2015 roku zamieszkała była przez 5.074 osoby (12,23% ludności powiatu i 0,24% ludności województwa). Siedzibą władz Gminy jest miejscowość Sośno. W skład jednostki administracyjnej wchodzi 20 sołectw (23 wsie): Dębiny, Dzedno, Jaskowo, Mierucin, Obodowo, Olszewka, Przepątkowo, Rogalin, Róztoki, Sitno, Skoraczewo, Sośno, Szynwałd, Tonin, Toninek, Tuskowo, Wąwelno, Wielowicz, Wielowiczek, Zielonka.

Pod względem fizjograficznym według J. Kondrackiego obszar gminy w całości należy do mezoregionu Pojezierze Krajeńskie (makroregion Pojezierze Południowopomorskie). Rzeźba terenu jest zróżnicowana z przewagą powierzchni pagórkowatej, z wyłączeniem części północno-zachodniej gminy, gdzie teren jest bardziej równinny.

Gmina posiada wyraźnie wykrystalizowaną strukturę osadniczą podzieloną na cztery poziomy

- siedziba gminy – Sośno,
- ośrodek uzupełniający – Wąwelno,
- pozostałe miejscowości z usługami o znaczeniu gminnym – Sitno, Przepątkowo, Wielowicz,
- pozostałe miejscowości.

Gmina Sośno ma dobre połączenia drogowe z największymi ośrodkami miejskimi tej części kraju, szczególnie z Bydgoszczą.

Większość gleb gminy Sośno należy do gleb biellicowych, pochodzenia polodowcowego. Spośród tych gleb największy udział zajmują piaski gliniaste i naglinowe, a następnie piaszczyste. Przeważają gleby w klasach IIIa i IIIb oraz IVa i IVb.

W granicach gminy Sośno przeprowadzone badania geologiczno-złożowe wykazały brak złóż surowców naturalnych o znaczeniu przemysłowym.

Przez gminę przebiega dział wody II rzędu, Wisła - Odra. Zachodnia część gminy leży w zlewni Noteci, a wschodnia w zlewni rzeki Brdy. Elementem sieci hydrograficznej gminy są rzeki – Sępolenka i Krówka wpadające do rzeki Brdy na terenie gminy Koronowo oraz rzeka Orla wpadające do rzeki Noteć – gmina Nakło. Na północy duży kompleks łąk tzw. łąki mazurskie, o powierzchni 100 ha, stanowiące siedlisko ptactwa (żurawie) i dzikiej zwierzyny.

Obszar gminy jest ciekawy ze względu na jego walory przyrodnicze i krajobrazowe. Do prawnych form ochrony przyrody zaliczyć można: Krajeński Park Krajobrazowy, obejmujący dolinę rzeki Sępolenki, Obszar Chronionego Krajobrazu tzw. Ozy Wielowickie. Ponadto na

terenie gminy występują pomniki przyrody głównie w postaci pojedynczych drzew lub alei drzew oraz użytki ekologiczne, reprezentowane zasadniczo przez bagna, ustanowione Rozporządzeniami Wojewody Bydgoskiego.

2.2 UPROSZCZONA DIAGNOZA

2.2.1 DEMOGRAFIA

Według danych z Banku Danych Lokalnych na terenie Gminy Sośno zamieszkują 5.074 osoby. Najważniejsze dane demograficzne przedstawia tabela 2.

Tabela 2 Demografia w Gminie Sośno

	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba mieszkańców	5.173	5.165	5.146	5.079	5.074
Liczba kobiet	2.495	2.491	2.477	2.451	2.443
Liczba mężczyzn	2.678	2.674	2.669	2.628	2.631
Gęstość zaludnienia [os/km ²]	32	32	32	31	31
Saldo migracji	+4	-36	-30	-31	-38
Przyrost naturalny	+22	+31	+11	+3	-5

Źródło: Bank Danych Lokalnych (wgląd: marzec 2017 r.)

W Gminie systematycznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Nie jest to sytuacja ekonomicznie pożądana ale zgodna z krajowymi tendencjami. Stanowi to przesłankę do działań o charakterze prorodzinnym oraz do inwestycji w infrastrukturę techniczną oraz usługi przeznaczone dla osób w starszym wieku.

2.2.2 RYNEK PRACY

W Gminie Sośno, w ostatnich latach zaobserwowano wahania liczby osób bezrobotnych. W 2013 roku liczba ta była najwyższa (434), a następnie w przeciągu dwóch lat spadła do 352 osób. Generalnie na przestrzeni lat 2013-2015 liczba osób długotrwale bezrobotnych na przedmiotowym terenie wzrosła o 21,4%. Zauważyć również należy, że w całym badanym okresie liczba bezrobotnych kobiet przewyższała liczbę bezrobotnych mężczyzn.

2.2.3 ROLNICTWO I PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ

Gmina Sośno charakteryzuje się silnie rozwiniętą funkcją rolniczą oraz dużym udziałem gospodarstw wielkoobszarowych. Głównymi elementami środowiska przyrodniczego, decydującymi o możliwościach rozwoju rolnictwa są: gleby, agroklimat, warunki wodne oraz rzeźba terenu. Warunki glebowe są zróżnicowane. Pod względem typologicznym przeważają

gleby brunatne właściwe wyługowane (44% użytków rolnych), następnie rdzawe (19% użytków rolnych) i płowe (15% użytków rolnych). Na terenie gminy dominują gleby kompleksów żytnich 4 i 5 (bardzo dobry i dobry). Wchodzące w skład kompleksu 4 gleby lekkie najczęściej klasy IIIb, wytworzone są przeważnie z piasków gliniastych mocnych i lekkich o dobrze wykształconym poziomie próchnicznym oraz właściwych stosunkach wodnych i nadają się pod uprawę roślin bardziej wymagających (buraki cukrowe, pszenica ozima, motylkowate). Wchodzące w skład kompleksu 5 gleby lżejsze i mniej urodzajne klas IVa i IVb wytworzone są z piasków gliniastych lekkich i piasków gliniastych całkowitych, przydatne do upraw roślin mniej wymagających (żyta, ziemniaków, roślin pastewnych). Nieliczne enklawy najlepszych gruntów ornych kompleksu 2 pszennego dobrego położone są w rejonie Rogalina, Sośna, Wąwelna i Olszewki, zajmując 19% gruntów ornych gminy. Odczyn gleb jest na ogół kwaśny i słabo kwaśny a stopień kultury średni. Gleby objęte prawną ochroną, występujące w klasach I – IVb stanowią ok. 81% ogólnego areалу gruntów ornych, w tym R IIIa – R IIIb (19%), R IVa – R IVb (62%). Gleby najszabsze od R V – R VIz stanowią 19% gruntów ornych. W układzie przestrzennym najlepsze kompleksy gruntów ornych klas IIIa i IIIb koncentrują się w rejonie Rogalina, Sośna, Wąwelna i Olszewki.¹

Obok rolnictwa drugim ważnym kierunkiem rozwoju gospodarczego gminy jest pozarolnicza działalność gospodarcza. Sfera działalności innej niż rolnictwo reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, tworzące niewielką liczbę miejsc pracy, nierzadko są to firmy jednoosobowe, tj. działające na własny rachunek na zasadzie samozatrudnienia. Najwięcej przedsiębiorstw w poszczególnych sekcjach PKD w 2015 roku działało w: handel hurtowy i detaliczny (71), budownictwo (67), rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo (47) i przetwórstwo przemysłowe (40).

2.2.4 URZĄDZENIA SIECIOWE

Gmina charakteryzuje się bardzo dobrze rozwiniętą siecią wodociągową. Według danych Urzędu Gminy stopień zwodociągowania wynosi praktycznie 100%. Do każdej wsi doprowadzony jest wodociąg komunalny. Istnieją nieliczne gospodarstwa posiadające własne ujęcie wody (studnie kopana, wiercone). Sieć funkcjonuje na bazie trzech ujęć:

---

¹ Źródło: Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego, s. 13.

- W Przepałkowie – zaopatruje w wodę miejscowości północnej części gminy: Przepałkowo, Borówki, Obodowo, Dziedno, Dębiny, Zielonka, Sośno, Szynwałd, Rostoki, Wielowiczek i Wielowicz,
- W Rogalinie – zaopatruje w wodę miejscowości centralnej i południowej części gminy: Rogalin, Toninek, Tonin, Wąwelno, Jaszkowo, Mierucin, Tuskowo, Ostrówek, Skoraczewo.
- W Sitnie – zasila w wodę miejscowość Sitno,

Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w gminie wynosi 43,5 km. Znajduje się tu 366 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Gospodarka wodno-ściekowa realizowana jest na bazie biologiczno-mechanicznej oczyszczalni ścieków w Wąwelnie o wydajności średniej 365m³/dobę, a maksymalnej 542 m³/dobę. Oczyszczalnia jest w pełni zautomatyzowana i zapewnia odbiór ścieków z terenu całej gminy.

Z sieci kanalizacyjnej w Gminie Sośno korzysta około 60% mieszkańców. Kanalizacja obejmuje 9 największych pod względem zaludnienia miejscowości. Ścieki sanitarne w miejscowościach pozbawionych dostępu do kanalizacji gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szamba) a następnie są wywożone przez pojazdy asenizacyjne. W 2015 roku na terenie Gminy znajdowało się 291 szamb oraz 86 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Na terenie gminy nie ma obecnie technicznych możliwości rozwoju sieci gazowej. Najbliższe miejscowości, w których gaz jest dostępny to Sępólno i Gostycyn.

2.2.5 SIEĆ KOMUNIKACYJNA²

Gmina Sośno położona jest poza najważniejszymi ciągami komunikacyjnymi znaczenia krajowego. Pomimo to posiada walor dobrej dostępności drogowej, ponieważ przez jej teren przebiega droga krajowa nr 25. Droga ta przecina skrajnie północną część gminy (odległość z Sośna do drogi nr 25 wynosi od 5 do 14 km). Dla miejscowości części południowej również duże znaczenie mają biegnące już poza terenem Gminy, ale w bardzo niedużej odległości, drogi nr 241 oraz 243. Droga nr 241 jest udostępniona dla ruchu ciężkiego (pojazdy o nacisku do 10 t na oś), umożliwia więc tranzyt samochodów ciężarowych w relacjach północ - południe z pominięciem Bydgoszczy. Droga nr 25 należy do dróg o najmniejszym na terenie województwa natężeniu ruchu w tej klasie dróg. Ruch jest wyraźnie większy w okresie letnim, gdy droga wykorzystywana jest do przejazdów wakacyjnych w relacjach centralna Polska –

² Źródło: Aktualizacja Strategii Rozwoju Gminy Sośno - Diagnoza stanu rozwoju Gminy, s. 79.

środkowe Wybrzeże. Łączna długość drogi krajowej na terenie gminy, to około 9,8 km. Podstawowy system dróg w Gminie tworzą drogi powiatowe, których sieć jest dobrze rozwinięta. Łączna ich długość wynosi ok. 69 km. Zwłaszcza w południowej części gminy drogi powiatowe tworzą bardzo gęstą sieć obsługując praktycznie wszystkie miejscowości. Wąwelno, gdzie zbiegają się drogi powiatowe z 6 kierunków, jest jednym z największych węzłów dróg tej rangi w powiecie. Sieć dróg uzupełniają drogi gminne. Ich długość wynosi około 43,7 km. Są to w większości drogi gruntowe, wzmocnione żużlem lub tłuczniem, część z nich charakteryzuje się złym stanem technicznym. Drogi te w praktyce nie mają większego znaczenia w codziennej obsłudze mieszkańców (do przemieszczania się między miejscowościami), gdyż większość miejscowości jest dostępnych za pomocą dróg wyższej rangi. Istotny natomiast jest stan techniczny dróg gminnych w obrębie miejscowości, gdyż ma on bezpośredni wpływ na warunki dostępu do poszczególnych domostw.

2.2.6 INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Samorządowe placówki oświatowe znajdujące się na terenie Gminy:

- Samorządowe Przedszkole w Sośnie,
- Zespół Szkół w Sośnie,
- Zespół Szkół w Wąwelnie z dwoma oddziałami przedszkolnymi,
- Szkoła Podstawowa w Przepałkowie z oddziałem przedszkolnym.

Działalność kulturalną prowadzi Gminny Dom Kultury w Sośnie, wyremontowany i zmodernizowany w 2013 r., z wieloma kołami zainteresowań, min. bardzo silną sekcją modelarstwa lotniczego oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Sośnie z filiami w Wielowiczu i Wąwelnie. Przy Gminnym Domu Kultury w Sośnie udostępniono dla mieszkańców gminy nowoczesną siłownię zewnętrzną.

Opiekę zdrowotną zapewniają ośrodki zdrowia w Sośnie i w Wąwelnie. W Sośnie znajduje się siedziba ogólnopolskiego stowarzyszenia – Chrześcijańska Szkoła pod Żaglami. Na terenie Gminy Sośno działa 11 Kół Gospodyń Wiejskich, które realizują zadania z zakresu estetyki wsi oraz edukacji ekologicznej. W Gminie Sośno działa 9 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, z czego OSP Sośno włączono do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego. W Gminie działają również stowarzyszenia: Gminny Klub Sportowy „FUKS” Wielowicz, Gminne Zrzeszenie Ludowe Zespoły Sportowe Sośno, Rada Gminna Kobiet Kół Gospodyń Wiejskich w Sośnie, Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Gminy Sośno „SOSNA”, Stowarzyszenie Miłośników Wąwelna – TILIA, Klub Młodego Wolontariusza przy Gimnazjum w Sośnie, Parafialny Zespół

CARITAS – Wąwelnio, Polski Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych – Sośno, Stowarzyszenie Mieszkańców Sitna „LACUS”, Stowarzyszenie na Rzecz Kultury, Oświaty i Rozwoju Wsi „RAZEM”, Stowarzyszenie Kobiet „SERCA WSI” Sośno, Oddział Gminny OSP w Sośnie.

2.2.7 POMOC SPOŁECZNA

Zgodnie z danymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sośnie, na koniec 2015 z pomocy społecznej korzystało 737 osób. Na przestrzeni lat 2013-2015 liczba podopiecznych GOPS uległa zmniejszeniu o 24,72%. Spadła również liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny – spadek o 17,35%.

2.2.8 WNIOSKI

Sfera społeczna:

Populacja gminy Sośno starzeje się. W Gminie systematycznie maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym.

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku wynosi 10,92%, a udział bezrobotnych długotrwale w ludności w wieku produkcyjnym wynosi 9,31%. Oznacza to, że większość bezrobotnych jest bezrobotnych trwale.

43,45% dzieci do lat 17 korzysta z zasiłku przyznanego na podstawie kryterium dochodowego. Ten wskaźnik wyraźnie obrazuje nienajlepszą sytuację ekonomiczną mieszkańców Gminy.

Stan oświaty: za wyjątkiem Szkoły Podstawowej w Przepałkowie w roku szkolnym 2014/15 średnie wyniki szkół Gminy Sośno dla lat 2013/14, 2014/15 i 2015/16 kształtują się poniżej średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego.

Ponadto odsetek dzieci w wieku 3-5 lat zamieszkujących Gminę, objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku wynosił 47,04%. Wynik jest gorszy od wskaźnika wojewódzkiego dla terenów wiejskich - 52,3%.

Konieczna jest modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej, poprawa oferty edukacyjnej oraz aktywizującej. Znaczny udział osób korzystających z opieki społecznej determinuje konieczność realizacji działań obejmujących szkolenia, kursy i zajęcia edukacyjne skierowane do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.

Sfera gospodarcza:

Gmina Sośno charakteryzuje się silnie rozwiniętą funkcją rolniczą oraz dużym udziałem gospodarstw wielkoobszarowych. Obok rolnictwa drugim ważnym kierunkiem rozwoju gospodarczego gminy jest pozarolnicza działalność gospodarcza. Sfera działalności innej niż rolnictwo reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, tworzące niewielką liczbę miejsc pracy, nierzadko są to firmy jednoosobowe, tj. działające na własny rachunek na zasadzie samozatrudnienia. Zachęcanie kolejnych osób do podejmowania samozatrudnienia oraz wspieranie tworzenia firm związanych z gospodarką rolną może być elementem poprawiającym poziom przedsiębiorczości.

Sfera środowiskowa:

Na terenie gminy Sośno nie występują istotne problemy środowiskowe. Z sieci wodociągowej korzystają wszyscy mieszkańcy, z kanalizacyjnej blisko 60% mieszkańców. Kanalizacja obejmuje 9 największych pod względem zaludnienia miejscowości. Ścieki sanitarne w miejscowościach pozbawionych dostępu do kanalizacji gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych (szamba) a następnie są wywożone przez pojazdy asenizacyjne. Do wszystkich wsi prowadzą drogi utwardzone o nawierzchni bitumicznej. Jeśli chodzi o zagrożenie emisją liniową – przez gminę przebiega niewielki odcinek drogi krajowej (nr 25), poza tym dominuje ruch lokalny. Ze względu na brak technicznych możliwości rozwoju sieci gazowej istnieje zagrożenie emisją niską. Jednak mała gęstość zaludnienia powoduje niewielką uciążliwość. Mimo wszystko należy podejmować działania zwiększające efektywność energetyczną budynków oraz wspierać rozwój OZE.

Sfera techniczna:

Niektóre z dróg przebiegających gminę wymagają remontów, jak wspomniano wcześniej, należy czynić działania wspierające niskoemisyjność oraz użycie OZE. Oczywiście występują punktowe problemy techniczne – patrz tabela 16.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

Na terenie gminy Sośno nie występują istotne problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej.

3 WPROWADZENIE DO DIAGNOZY

3.1 METODYKA

3.1.1 CEL DIAGNOZY

Zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020³ (zwanymi dalej Wytycznymi) oraz Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020, będącego załącznikiem do Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 (dalej: Zasady programowania) diagnoza rozpoczyna proces przygotowania i uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno. Etapy, które się na niego składają to:

- Etap I – wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji:
  - Diagnoza przestrzennego rozkładu negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, ekologicznych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych obejmująca teren całej gminy,
  - Wyznaczenie, na podstawie diagnozy, obszaru zdegradowanego, a następnie na jego części lub całości obszaru rewitalizacji (obszaru szczególnego natężenia kryzysu – o kluczowym znaczeniu dla przezwyciężenia kryzysu).
- Etap II – sporządzenie Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji.
- Etap III – ewentualne przyjęcie uchwał będących aktami prawa miejscowego, które są następstwem przyjęcia programu rewitalizacji.

Celem niniejszej diagnozy jest zatem przeanalizowanie występujących negatywnych zjawisk wskazanych na terenie całej gminy Sośno oraz określenie ich rozkładu przestrzennego. Dzięki tym informacjom będzie można zidentyfikować obszar zdegradowany, a w jego ramach wyznaczyć obszar rewitalizacji.

3.1.2 STRUKTURA DIAGNOZY

W rozdziale 3 Wytycznych wskazany jest zakres danych, który należy objąć diagnozą. W ten sposób Wytyczne sugerują strukturę diagnozy – przynajmniej w jej minimalnym zakresie. Uszczegółowienie wymogów struktury diagnozy znajduje się w dokumencie Zasadach programowania.

---

³ Źródło: Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (MIIR/H 2014-2020/20(01)/07/2015)

Zgodnie z Zasadami programowania przyjęto następującą strukturę diagnozy:

- I etap: diagnoza koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w tym w szczególności:
  - Zaawansowanie procesu starzenia się ludności,
  - Problemy na rynku pracy,
  - Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych,
  - Wychowanie i edukacja przedszkolna dzieci w wieku 3-5 lat,
  - Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym,
  - Zjawisko przestępczości.⁴
- II etap: diagnoza współwystępowania przestrzennego pozostałych negatywnych zjawisk:
  - Gospodarczych lub,
  - Środowiskowych lub,
  - Przestrzenno-funkcjonalnych lub,
  - Infrastrukturalnych.

Struktura niniejszego dokumentu zawiera dwie główne części merytoryczne. Pierwsza to część poświęcona diagnozie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych a druga to część poświęcona diagnozie nakładania się na nie pozostałych negatywnych zjawisk.

3.1.3 PRZYJĘTA METODYKA DIAGNOZY

Metodykę diagnozy oparto o Zasady programowania, wsparte przesłankami ogólnymi, kierując się kryterium zobiektywizowania wyników. Istotnym ograniczeniem możliwości diagnostycznych jest ograniczona dostępność do danych na poziomie niższym, niż dla całej gminy. Zasady programowania uwzględniają tę sytuację.

3.1.4 PRZYJĘTA METODA DELIMITACJI OBSZARU

Na wstępie następuje potrzeba podzielenia badanego obszaru na pola odniesienia, a więc dokonanie delimitacji obszaru na jednostki przestrzenne, w których będą prowadzone porównania. Pola odniesienia są kluczowym elementem diagnozy decydującym o samej możliwości jej opracowania oraz o jej czytelności i informacyjności. Wyróżnić można dwa zasadnicze podejścia do wstępnego podziału na jednostki przestrzenne:

---

⁴ W punkcie 4.1.6 wskazano brak wiarygodności posiadanych informacji dla analizy ilościowej zjawiska.

- Podzielenie obszaru geometryczną siatką odniesienia (kwadratową, heksagonalną), jednak wymaga to po zarówno trudnej decyzji o wielkości pól jak i pracochłonnego przypisania do każdego z nich konkretnych danych, ponieważ nie można skorzystać z zastanego podziału danych na jednostki.
- Wykorzystanie „naturalnego” podziału na jednostki pomocnicze (sołectwa i miejscowości).

W zgodzie z Zasadami programowania wybrano sołectwa jako jednostki, które będą poddawane analizie.

Tabela 3 Podział gminy Sośno na jednostki pomocnicze przyjęte do Diagnozy obszary (stan na 31.12.2015 r.)

LP.	SOŁECTWO	LUDNOŚĆ	POWIERZCHNIA [ha]
Sołectwa			
1	Dębiny	143	279,85
2	Dziedno	304	1.184,65
3	Jaszkowo	99	458,47
4	Mierucin	226	574,09
5	Obodowo	76	393,53
6	Olszewka	64	219,38
7	Przepańkowo (Przepańkowo i Borówki)	209	1.233,53
8	Rogalin	510	982,48
9	Roztoki	118	549,42
10	Sitno	467	1.633,23
11	Skoraczewo	188	847,63
12	Sośno	915	1.370,82
13	Szynwałd	266	1.198,93
14	Tonin (Tonin i Ostrówek)	245	1.125,27
15	Toninek	125	846,18
16	Tuszkowo	198	820,64
17	Wąwelnio	533	903,56
18	Wielowicz (Wielowicz i Płosków)	244	800,98
19	Wielowiczek	62	341,91
20	Zielonka	153	425,40
SUMA		5.145	16.189,95

Źródło: Urząd Gminy Sośno

4 DIAGNOZA

4.1 KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH

Diagnoza koncentracji została przeprowadzona w sposób opisany w rozdziale 3 niniejszego opracowania. Określono sołectwa charakteryzujące się koncentracją problemów społecznych, następnie dla tak wskazanego obszaru zajęto się negatywnymi zjawiskami innymi niż społeczne.

4.1.1 ZAWANSOWANIE PROCESU STARZENIA SIĘ LUDNOŚCI

W celu zbadania tego procesu posłużono się wskaźnikiem udziału ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze. Wskaźnik ten wymiennie ujmuje stan tej cechy na poszczególnych obszarach.

Tabela 4 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na poszczególnych obszarach w Gminie Sośno

LP.	SOŁECTWO	LICZBA OSÓB W WIEKU POPRODUKCYJNYM			LICZBA MIESZKAŃCÓW			UDZIAŁ LUDNOŚCI W WIEKU POPRODUKCYJNYM W LUDNOŚCI OGÓŁEM		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	Dębiny	15	12	13	151	145	143	9,93%	8,28%	9,09%
2	Dziedno	36	35	38	319	316	304	11,29%	11,08%	12,50%
3	Jaszkowo	12	12	13	97	100	99	12,37%	12,00%	13,13%
4	Mierucin	32	32	30	238	233	226	13,45%	13,73%	13,27%
5	Obodowo	14	17	19	76	73	76	18,42%	23,29%	25,00%
6	Olszewka	13	13	13	69	65	64	18,84%	20,00%	20,31%
7	Przepańkowo	36	38	37	215	217	209	16,74%	17,51%	17,70%
8	Rogalin	69	71	77	512	518	510	13,48%	13,71%	15,10%
9	Roztoki	23	23	24	117	119	118	19,66%	19,33%	20,34%
10	Sitno	48	47	53	479	474	467	10,02%	9,92%	11,35%
11	Skoraczewo	24	24	25	188	187	188	12,77%	12,83%	13,30%
12	Sośno	113	121	123	923	921	915	12,24%	13,14%	13,44%
13	Szynwałd	40	39	42	267	270	266	14,98%	14,44%	15,79%
14	Tonin	39	38	38	261	254	245	14,94%	14,96%	15,51%
15	Toninek	22	21	24	128	127	125	17,19%	16,54%	19,20%
16	Tuszkowo	33	36	37	193	193	195	17,10%	18,65%	18,97%
17	Wąwelno	85	85	79	547	547	533	15,54%	15,54%	14,82%
18	Wielowicz	41	36	36	250	237	244	16,40%	15,19%	14,75%
19	Wielowiczek	10	10	10	60	61	62	16,67%	16,39%	16,13%
20	Zielonka	20	19	19	158	160	153	12,66%	11,88%	12,42%
	SUMA	725	729	750	5.249	5.217	5.142	13,81%	13,97%	14,59%

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców w gminie Sośno wynosił w 2015 roku 14,59%. Wartości wskaźnika wyższe niż średnia dla Gminy występują w sołectwach: Obodowo, Olszewka, Przepańkowo, Rogalin, Roztoki, Szynwałd, Tonin, Toninek, Tuszkowo, Wąwelno, Wielowicz i Wielowiczek.

4.1.2 PROBLEMY NA RYNKU PRACY

Aby określić wielkość problemów w Gminie Sośno związanych z rynkiem pracy posłużono się dwoma wskaźnikami. Są to:

- Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze,
- Stosunek osób długotrwale bezrobotnych względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.

Tabela 5 Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze

LP.	SOŁECTWO	LICZBA OSÓB BEZROBOTNYCH			LICZBA OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM			UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	Dębiny	11	9	7	109	105	102	10,09%	8,57%	6,86%
2	Dziedno	33	23	15	202	198	187	16,34%	11,62%	8,02%
3	Jaszkowo	8	9	7	68	73	71	11,76%	12,33%	9,86%
4	Mierucin	17	15	14	147	150	144	11,56%	10,00%	9,72%
5	Obodowo	10	9	5	39	36	34	25,64%	25,00%	14,71%
6	Olszewka	9	8	4	44	42	43	20,45%	19,05%	9,30%
7	Przepałkowo	17	11	8	131	133	134	12,98%	8,27%	5,97%
8	Rogalin	45	54	60	330	328	319	13,64%	16,46%	18,81%
9	Roztoki	10	10	9	70	70	69	14,29%	14,29%	13,04%
10	Sitno	43	38	33	312	304	299	13,78%	12,50%	11,04%
11	Skoraczewo	17	15	13	118	118	118	14,41%	12,71%	11,02%
12	Sośno	56	63	50	574	576	572	9,76%	10,94%	8,74%
13	Szynwałd	19	15	11	158	156	154	12,03%	9,62%	7,14%
14	Tonin	24	20	21	164	159	158	14,63%	12,58%	13,29%
15	Toninek	11	9	9	85	81	81	12,94%	11,11%	11,11%
16	Tuszkowo	22	18	16	117	118	118	18,80%	15,25%	13,56%
17	Wąwelno	48	43	37	352	349	343	13,64%	12,32%	10,79%
18	Wielowicz	14	12	13	149	143	141	9,40%	8,39%	9,22%
19	Wielowiczek	5	8	12	40	41	40	12,50%	19,51%	30,00%
20	Zielonka	15	9	8	99	100	96	15,15%	9,00%	8,33%
	SUMA	434	398	352	3.308	3.280	3.223	13,12%	12,13%	10,92%

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Wskaźnik udziału bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w 2015 roku wynosi 10,92%. Wartości wskaźnika wyższe niż średnia dla Gminy występują w sołectwach: Obodowo, Rogalin, Roztoki, Sitno, Skoraczewo, Tonin, Toninek, Tuszkowo i Wielowiczek.

Uważa się, że wielkością krytyczną jest nie tyle bezrobocie ogółem, co bezrobocie długotrwale, które trafniej oddaje przestrzenne rozmieszczenie problemów deprywacji zatrudnienia.

Tabela 6 Stosunek osób długotrwale bezrobotnych względem ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sośno

LP.	SOŁECTWO	LICZBA OSÓB DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH			LICZBA OSÓB W WIEKU PRODUKCYJNYM			STOSUNEK OSÓB DŁUGOTRWALE BEZROBOTNYCH WZGLĘDEM LUDNOŚCI W WIEKU PRODUKCYJNYM		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	Dębiny	5	4	6	109	105	102	4,59%	3,81%	5,88%
2	Dziedno	17	14	14	202	198	187	8,42%	7,07%	7,49%
3	Jaszkowo	6	5	7	68	73	71	8,82%	6,85%	9,86%
4	Mierucin	12	11	13	147	150	144	8,16%	7,33%	9,03%
5	Obodowo	4	2	3	39	36	34	10,26%	5,56%	8,82%
6	Olszewka	3	4	3	44	42	43	6,82%	9,52%	6,98%
7	Przepańkowo	9	8	7	131	133	134	6,87%	6,02%	5,22%
8	Rogalin	30	31	42	330	328	319	9,09%	9,45%	13,17%
9	Roztoki	7	6	9	70	70	69	10,00%	8,57%	13,04%
10	Sitno	26	25	29	312	304	299	8,33%	8,22%	9,70%
11	Skoraczewo	9	9	13	118	118	118	7,63%	7,63%	11,02%
12	Sośno	27	31	43	574	576	572	4,70%	5,38%	7,52%
13	Szynwałd	9	10	10	158	156	154	5,70%	6,41%	6,49%
14	Tonin	15	12	15	164	159	158	9,15%	7,55%	9,49%
15	Toninek	8	7	8	85	81	81	9,41%	8,64%	9,88%
16	Tuszkowo	15	13	13	117	118	118	12,82%	11,02%	11,02%
17	Wąwelno	31	33	35	352	349	343	8,81%	9,46%	10,20%
18	Wielowicz	5	6	12	149	143	141	3,36%	4,20%	8,51%
19	Wielowiczek	4	7	11	40	41	40	10,00%	17,07%	27,50%
20	Zielonka	5	4	7	99	100	96	5,05%	4,00%	7,29%
	SUMA	247	242	300	3.308	3.280	3.223	7,47%	7,38%	9,31%

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Wskaźnik udziału długotrwale bezrobotnych względem ludności w wieku produkcyjnym wynosił dla Gminy w 2015 roku 9,31%. Wartości wskaźnika wyższe niż średnia dla Gminy występują w sołectwach: Jaszkowo, Rogalin, Roztoki, Sitno, Skoraczewo, Tonin, Toninek, Tuszkowo, Wąwelno i Wielowiczek.

4.1.3 SAMOWYSTARCZALNOŚĆ EKONOMICZNA LUDNOŚCI I GOSPODARSTW DOMOWYCH

Dla zdiagnozowania problemów społecznych w powyższej sferze oraz wskazania ewentualnych obszarów ubóstwa w Gminie Sośno przeanalizowano w każdym sołectwie udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze oraz udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze.

Tabela 7 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze

LP.	SOŁECTWO	LICZBA OSÓB KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ			LICZBA MIESZKAŃCÓW			UDZIAŁ OSÓB W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH KORZYSTAJĄCYCH ZE ŚRODOWISKOWEJ POMOCY SPOŁECZNEJ W LUDNOŚCI OGÓŁEM		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	Dębiny	22	19	1	151	145	143	14,57%	13,10%	0,70%
2	Dziedno	83	77	63	319	316	304	26,02%	24,37%	20,72%
3	Jaszkowo	9	9	10	97	100	99	9,28%	9,00%	10,10%
4	Mierucin	65	60	46	238	233	226	27,31%	25,75%	20,35%
5	Obodowo	17	15	9	76	73	76	22,37%	20,55%	11,84%
6	Olszewka	3	3	2	69	65	64	4,35%	4,62%	3,13%
7	Przepańkowo	68	63	71	215	217	209	31,63%	29,03%	33,97%
8	Rogalin	69	78	54	512	518	510	13,48%	15,06%	10,59%
9	Roztoki	12	12	6	117	119	118	10,26%	10,08%	5,08%
10	Sitno	159	144	105	479	474	467	33,19%	30,38%	22,48%
11	Skoraczewo	17	30	28	188	187	188	9,04%	16,04%	14,89%
12	Sośno	148	113	94	923	921	915	16,03%	12,27%	10,27%
13	Szynwałd	55	58	28	267	270	266	20,60%	21,48%	10,53%
14	Tonin	40	36	26	261	254	245	15,33%	14,17%	10,61%
15	Toninek	5	3	2	128	127	125	3,91%	2,36%	1,60%
16	Tuszkowo	34	45	34	193	193	195	17,62%	23,32%	17,44%
17	Wąwelno	122	110	90	547	547	533	22,30%	20,11%	16,89%
18	Wielowicz	31	38	39	250	237	244	12,40%	16,03%	15,98%
19	Wielowiczek	9	9	9	60	61	62	15,00%	14,75%	14,52%
20	Zielonka	11	11	20	158	160	153	6,96%	6,88%	13,07%
	SUMA	979	933	737	5.249	5.217	5.142	18,65%	17,88%	14,33%

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w aktualnej liczbie ludności ogółem dla Gminy w 2015 roku wynosił 14,33%. Wartości wskaźnika wyższe niż średnia dla Gminy występowały w sołectwach: Dziedno, Mierucin, Przepańkowo, Sitno, Skoraczewo, Tuszkowo, Wąwelno, Wielowicz, i Wielowiczek.

Tabela 9 przedstawia wyliczenia wskaźnika dotyczącego udziału dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny.

Tabela 8 Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze

LP.	SOŁECTWO	LICZBA DZIECI DO LAT 17, NA KTÓRE RODZICE OTRZYMUJĄ ZASIŁEK RODZINNY			LICZBA DZIECI DO LAT 17			UDZIAŁ DZIECI DO LAT 17, NA KTÓRE RODZICE OTRZYMUJĄ ZASIŁEK RODZINNY W OGÓLNEJ LICZBIE DZIECI W TYM WIEKU		
		2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1	Dębiny	14	12	12	27	27	27	51,85%	44,44%	44,44%
2	Dziedno	43	36	27	78	77	71	55,13%	46,75%	38,03%
3	Jaszkowo	4	6	6	16	16	14	25,00%	37,50%	42,86%
4	Mierucin	27	24	22	58	53	47	46,55%	45,28%	46,81%
5	Obodowo	13	13	13	20	18	21	65,00%	72,22%	61,90%
6	Olszewka	4	4	5	10	10	7	40,00%	40,00%	71,43%
7	Przepańkowo	26	24	20	44	43	38	59,09%	55,81%	52,63%
8	Rogalin	45	43	37	109	109	103	41,28%	39,45%	35,92%
9	Roztoki	3	3	2	23	24	24	13,04%	12,50%	8,33%

10	Sitno	86	82	81	117	116	110	73,50%	70,69%	73,64%
11	Skoraczewo	18	17	12	46	44	43	39,13%	38,64%	27,91%
12	Sośno	98	90	83	220	212	212	44,55%	42,45%	39,15%
13	Szynwałd	39	38	35	68	70	65	57,35%	54,29%	53,85%
14	Tonin	19	17	15	55	37	47	34,55%	45,95%	31,91%
15	Toninek	6	7	3	21	21	19	28,57%	33,33%	15,79%
16	Tuszkowo	19	17	16	40	36	42	47,50%	47,22%	38,10%
17	Wąwelno	59	54	47	106	109	107	55,66%	49,54%	43,93%
18	Wielowicz	33	29	28	59	57	63	55,93%	50,88%	44,44%
19	Wielowiczek	6	7	3	10	9	10	60,00%	77,78%	30,00%
20	Zielonka	20	17	14	39	40	37	51,28%	42,50%	37,84%
	SUMA	582	540	481	1.166	1.128	1.107	49,91%	47,87%	43,45%

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w 2015 roku wynosił 43,45%. Wartości wskaźnika wyższe niż średnia dla Gminy występowały w sołectwach: Dębiny, Mierucin, Obodowo, Olszewka, Przepańkowo, Sitno, Szynwałd, Wąwelno, Wielowicz.

4.1.4 WYCHOWANIE I EDUKACJA PRZEDSZKOLNA DZIECI W WIEKU 3-5 LAT

W tym przypadku posłużono się wskaźnikiem określającym odsetek dzieci zamieszkujących dany obszar w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym.

Tabela 9 Odsetek dzieci zamieszkujących dany obszar w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym

LP.	SOŁECTWO	ODSETEK DZIECI ZAMIESZKUJĄCYCH DANY OBSZAR W WIEKU 3-5 LAT, OBJĘTYCH WYCHOWANIEM PRZEDSZKOLNYM		
		2013	2014	2015
1	Dębiny	80,00%	33,33%	83,33%
2	Dziedno	56,25%	46,15%	45,45%
3	Jaszkowo	0,00%	20,00%	50,00%
4	Mierucin	40,00%	37,50%	22,22%
5	Obodowo	40,00%	100,00%	66,67%
6	Olszewka	20,00%	50,00%	100,00%
7	Przepańkowo	60,00%	53,85%	100,00%
8	Rogalin	10,00%	49,91%	21,43%
9	Roztoki	50,00%	66,67%	50,00%
10	Sitno	38,10%	60,87%	57,14%
11	Skoraczewo	37,50%	33,33%	16,67%
12	Sośno	56,76%	54,55%	47,06%
13	Szynwałd	38,46%	31,25%	25,00%
14	Tonin	28,57%	50,00%	25,00%
15	Toninek	0,00%	0,00%	0,00%
16	Tuszkowo	22,22%	33,33%	40,00%
17	Wąwelno	42,86%	44,44%	50,00%
18	Wielowicz	42,86%	11,11%	20,00%
19	Wielowiczek	0,00%	66,67%	33,33%
20	Zielonka	33,33%	44,44%	87,50%
	ŚREDNIO DLA GMINY	37,85%	43,92%	47,04%

Odsetek dzieci zamieszkujących dany obszar w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku wynosił 47,04%. Wartości wskaźnika niższe niż średnia dla Gminy występowały w sołectwach: Dzedno, Mierucin, Rogalin, Skoraczewo, Szynwałd, Tonin, Toninek, Tuskowo, Wielowicz i Wielowiczek.

4.1.5 SKUTECZNOŚĆ KSZTAŁCENIA DZIECI NA POZIOMIE PODSTAWOWYM

Analizie poddano edukację w szkołach podstawowych ponieważ dla nich da się wyciągnąć wnioski przestrzenne. Szkoły podstawowe znajdujące się na terenie gminy Sośno to:

- Zespół Szkół w Sośnie,
- Zespół Szkół w Wąwelnie,
- Szkoła Podstawowa w Przepałkowie.

Rejonem obsługi szkoły podstawowej w Sośnie są następujące sołectwa: Dębiny, Sośno, Szynwałd, , Roztoki, Rogalin, Toninek, Wielowicz, Wielowiczek i Zielonka. Szkoła podstawowa w Wąwelnie obsługuje rejon, w którym znajdują się następujące sołectwa: Tonin, Sitno, Skoraczewo, Jaskowo, Wąwelno, Mierucin i Tuskowo. Z kolei rejonem, który obsługuje szkoła podstawowa z Przepałkowa jest teren sołectw: Olszewka, Przepałkowo, Dzedno i Obodowo. Wyniki testów szóstoklasisty porównano z średnimi wynikami w Gminie.

Tabela 10 Wyniki sprawdzianów szóstoklasisty

LP.	SOŁECTWO	WYNIKI SPRAWDZIANÓW SZÓSTOKLASISTY ROK SZKOLNY 2013/2014	WYNIKI SPRAWDZIANÓW SZÓSTOKLASISTY ROK SZKOLNY 2014/2015	WYNIKI SPRAWDZIANÓW SZÓSTOKLASISTY ROK SZKOLNY 2015/2016
1	Dębiny	24%	55%	50%
2	Dzedno	24%	68%	57%
3	Jaskowo	19%	54%	54%
4	Mierucin	19%	54%	54%
5	Obodowo	24%	68%	57%
6	Olszewka	24%	68%	57%
7	Przepałkowo	24%	68%	57%
8	Rogalin	24%	55%	50%
9	Roztoki	24%	55%	50%
10	Sitno	19%	54%	54%
11	Skoraczewo	19%	54%	54%
12	Sośno	24%	55%	50%
13	Szynwałd	24%	55%	50%
14	Tonin	19%	54%	54%
15	Toninek	24%	55%	50%
16	Tuskowo	19%	54%	54%

17	Wąwelno	19%	54%	54%
18	Wielowicz	24%	55%	50%
19	Wielowiczek	24%	55%	50%
20	Zielonka	24%	55%	50%
	SREDNIA DLA REGIONU	25%	66%	60%

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Za wyjątkiem Szkoły Podstawowej w Przepałkowie w roku szkolnym 2014/15 średnie wyniki szkół Gminy Sośno dla lat 2013/14, 2014/15 i 2z 2015/16 kształtują się poniżej średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego.

4.1.6 ZJAWISKO PRZESTĘPCZOŚCI

Problemy przestępczości są istotną składową degradacji obszaru i obniżania jakości życia mieszkańców. Zostały one zdiagnozowane dzięki danym uzyskanym z Komendy Powiatowej Policji w Sępólnie Krajeńskim.

Tabela 11 Przestępstwa popełnione w gminie Sośno

GMINA SOŚNIE	2013	2014	2015
LICZBA PRZESTĘPSTW	81	61	53
KRADZIEŻE	16	17	16
WŁAMANIA	1	5	7
USZKODZENIA MIENIA	6	2	5
ROZBOJE	0	1	0
BÓJKI	0	0	0

Źródło: Urząd Gminy Sośno, analiza REMEDIS SA

Dane prezentowane w tabeli 11 pokazują niewielkie zagrożenie przestępczością. Nigdzie na terenie Gminy nie występuje stan zagrożenia. Za najbardziej zagrożone miejscowości uważa się: Sośno, Wąwelno, Rogalin i Sitno. Jest to oczywiste, biorąc pod uwagę, że tu właśnie koncentruje się życie społeczne. Ponadto droga nr 25 ze względu na największe na terenie gminy natężenie ruchu, w podwyższonym stopniu narażona jest na wypadki komunikacyjne. W ostatnich latach nastąpiło zmniejszenie liczby przestępstw w gminie. Nie pozyskano danych ilościowych dotyczących poszczególnych sołectw, z tego też powodu informacje dotyczące poziomu przestępczości nie są wiarygodnym miernikiem sytuacji społecznej w Gminie i nie zostały uwzględnione w analizie wskaźnikowej.

4.2 KONCENTRACJA NEGATYWNYCH ZJAWISK SPOŁECZNYCH - PODSUMOWANIE

Zgodnie z przyjętą metodyką poszczególne dane dotyczące problemów społecznych zebrano i poddano analizie. Poniżej zaprezentowano zagregowane dane dla wskaźników problemów

społecznych użytych w niniejszej diagnozie (dane rok 2015, przyjęto, że obszar zdegradowany społecznie wyróżnia się co najmniej trzema problemami):

I – Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na poszczególnych obszarach w Gminie Sośno;

II – Udział bezrobotnych w ludności w wieku poprodukcyjnym na danym obszarze;

III – Stosunek osób długotrwale bezrobotnych względem ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sośno;

IV – Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w aktualnej liczbie ludności ogółem;

V – Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci;

VI – Odsetek dzieci zamieszkujących dany obszar w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym;

VII – Wyniki sprawdzianów szóstoklasisty.

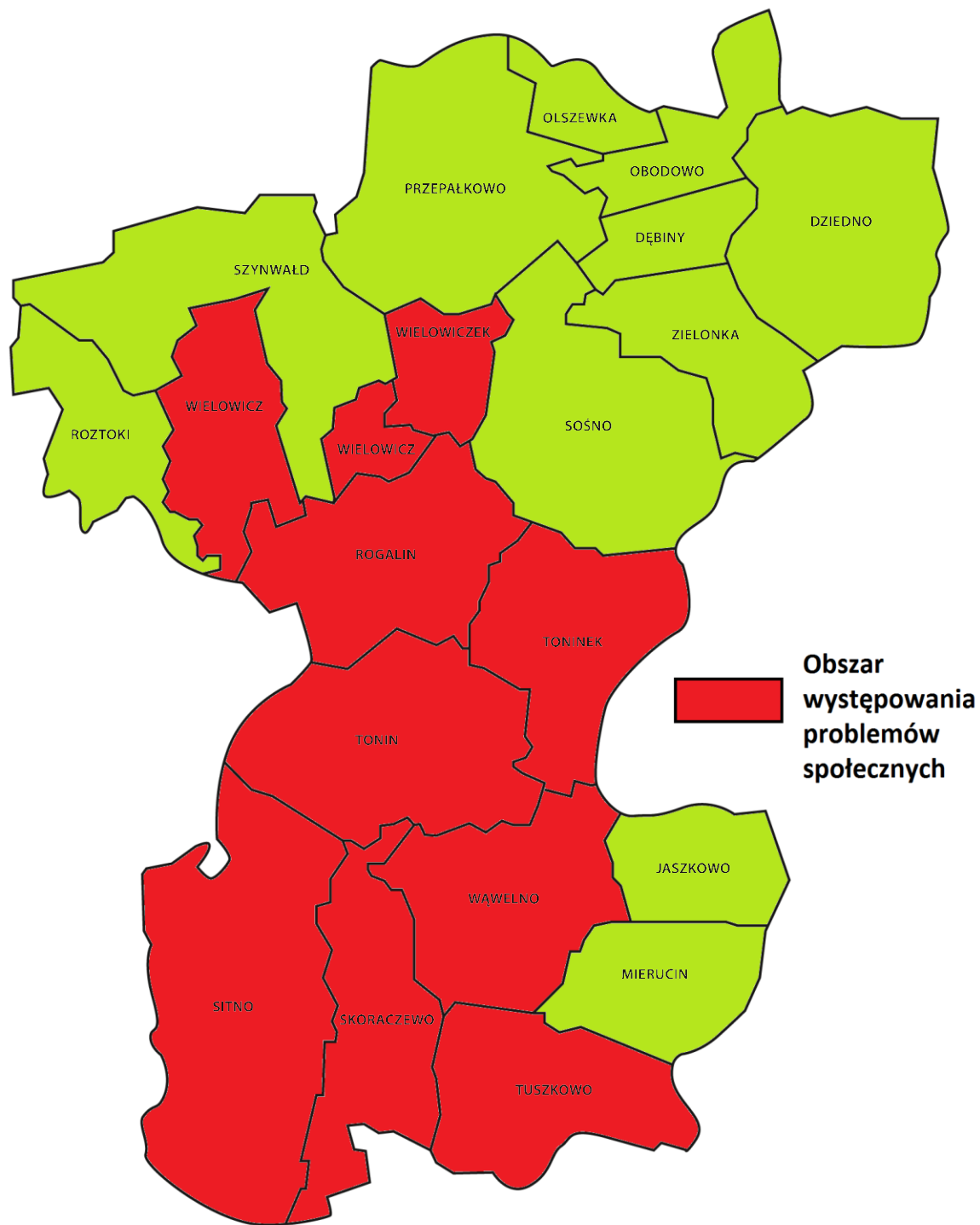
Przestawia je poniższa tabela.

Tabela 12 Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych - podsumowanie

LP.	SOŁECTWO	I	II	III	IV	V	VI	VII	SUMA
1	Dębiny					1		1	2
2	Dziedno				1		1		2
3	Jaskowo			1				1	2
4	Mierucin				1	1	1	1	4
5	Obodowo	1	1			1			3
6	Olszewka	1				1			2
7	Przepańkowo	1			1	1			3
8	Rogalin	1	1	1			1	1	5
9	Roztoki	1	1	1				1	4
10	Sitno		1	1	1	1		1	5
11	Skoraczewo		1	1	1		1	1	5
12	Sośno							1	1
13	Szynwałd	1				1	1	1	4
14	Tonin	1	1	1			1	1	5
15	Toninek	1	1	1			1	1	5
16	Tuszkowo	1	1	1	1		1	1	6
17	Wąwelno	1		1	1	1		1	5
18	Wielowicz	1			1	1	1	1	5
19	Wielowiczek	1	1	1	1		1	1	6
20	Zielonka							1	1

Źródło: Analiza REMEDIS SA

Zaprezentowane w tabeli 12 wyniki analizy wskaźnikowej wskazują obszar Gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Poniżej zaprezentowano na mapie ten obszar.

Rysunek 2 Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych

Co najmniej 5 problemów społeczne mierzone wskaźnikami określonymi na liście wskaźników stanu kryzysowego dla obszarów wiejskich występuje w sołectwach:

- Rogalin,
- Sitno,

- Skoraczewo,
- Tonin,
- Toninek,
- Tuskowo,
- Wąwelno,
- Wielowicz,
- Wielowiczek.

Tak więc w w/w sołectwach zdiagnozowano problemy społeczne. Miejscowości te poddano dalszej analizie pod kątem występowania przestrzeni zdegradowanych lub niekorzystnych zjawisk w innych sferach.

4.3 NEGATYWNE ZJAWISKA INNE NIŻ SPOŁECZNE

Wytyczne w rozdziale 3 wskazują iż obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (które omówiono dotychczas), można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych – w szczególności: niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- infrastrukturalnych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

4.3.1 NEGATYWNE ZJAWISKA GOSPODARCZE – KLIMAT AKTYWNOŚCI GOSPODARCZEJ

Zgodnie z Zasadami programowania należy sprawdzić wskaźniki dotyczące klimatu aktywności gospodarczej.

Potencjał przedsiębiorczości to nie tylko potencjał istniejących podmiotów gospodarczych, ale też potencjał postawy przedsiębiorczej wśród mieszkańców, a więc gotowość do podejmowania aktywności z własnej inicjatywy. Ilość przedsiębiorstw jest pośrednim wskaźnikiem stanu przedsiębiorczości. Natomiast potencjał postawy przedsiębiorczej można pośrednio wywnioskować z dynamiki rejestrowania nowych firm.

Ze względu na to, że dane dostępne w Banku Danych Lokalnych obejmują ostatnich 8 lat, przy wyznaczeniu wskaźnika dynamiki liczby podmiotów gospodarczych na danym obszarze posłużono się tym okresem.

Tabela 13 Podmioty gospodarcze w Gminie Sośno z podziałem na obszary

LP	SOŁECTWO	LICZBA PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH								DYNAMIKA ZMIAN
		2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2014
1.	Rogalin	20	22	26	24	28	24	26	25	Wzrost
2.	Sitno	18	17	18	18	16	17	15	17	Stagnacja
3.	Skoraczewo	6	5	6	8	6	5	8	7	Stagnacja
4.	Tonin	8	7	6	7	8	8	9	9	Stagnacja
5.	Toninek	33	31	26	25	25	25	23	21	Regres
6.	Tuszkowo	7	7	8	8	8	9	9	9	Stagnacja
7.	Wąwelno	17	17	21	22	24	23	26	31	Wzrost
8.	Wielowicz	17	16	16	17	16	14	20	18	Stagnacja
9.	Wielowiczek	3	3	3	3	4	4	4	2	Regres

Źródło: Bank Danych Lokalnych, analiza REMEDIS SA (wgląd, kwiecień 2017 r.)

Diagnozie poddano jeszcze jeden wskaźnik, liczbę przedsiębiorstw na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Tabela 14 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym

LP.	SOŁECTWO	LICZBA ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH OSÓB FIZYCZNYCH	LICZBA MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM	WSKAŹNIK LICZBY ZAREJESTROWANYCH PODMIOTÓW GOSPODARCZYCH OSÓB FIZYCZNYCH NA 100 MIESZKAŃCÓW W WIEKU PRODUKCYJNYM
		2015	2015	2015
1.	Rogalin	21	319	6,58
2.	Sitno	9	299	3,01
3.	Skoraczewo	7	118	5,93
4.	Tonin	7	158	4,43
5.	Toninek	16	81	19,75
6.	Tuszkowo	6	118	5,08
7.	Wąwelno	24	343	7,00
8.	Wielowicz	15	141	10,64
9.	Wielowiczek	4	40	10,00
	ŚREDNIA	264	3.223	8,19

Jak pokazują dane zaprezentowane w tabeli 14 większość sołectw w obszarze objętym problemami społecznymi charakteryzuje się liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym poniżej średniej dla gminy.

4.3.2 NEGATYWNE ZJAWISKA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE

Przestrzeń zdegradowana – to obecnie nieużytkowane tereny i obiekty, na których realizowano działalności: przemysłowe, wojskowe, eksploatację kopalni, transportowe, rolnicze, infrastruktury komunalnej (związanej z gospodarką wodno-ściekową, odpadami, zaopatrzeniem w energię). Specyficznym rodzajem „przestrzeni zdegradowanych” są także tereny i obiekty, w których rozpoczęto realizację zagospodarowania i jej nie zakończono – formalnie nie doszło więc do rozpoczęcia działalności, ale teren jest zajęty przez nieużytkowane obiekty. W szczególności do „przestrzeni zdegradowanych” należy zaliczyć: budynki (także budynki towarzyszące zasadniczej funkcji – np. w przypadku terenów przemysłowych lub gospodarstw rolnych także budynki zajmowane przez administrację, bazy pojazdów, itp.), place manewrowe, place składowe, tereny obsługi komunikacyjnej, tereny wyrobisk, tereny składowisk, budynki dworcowe, urządzenia stacyjne, rampy załadownicze, obiekty magazynowo-składowe (przy terenach przemysłowych, rolnych lub komunikacyjnych). Do kategorii przestrzeni zdegradowanych zalicza się także tereny i urządzenia infrastruktury technicznej służącej obsłudze ww. terenów, jeśli są z nimi integralnie związane (to znaczy po zaprzestaniu zasadniczej działalności nie zostały zaadaptowane na inne cele) – np. zakładowe ujęcia wody, oczyszczalnie ścieków, przepompownie ścieków, składowiska odpadów, urządzenia zasilania w energię, w tym w energię elektryczną, stacje redukcyjne gazu, itp. Do kategorii przestrzeni zdegradowanych związanych z pełnionymi wcześniej działalnościami rolniczymi nie zalicza się użytków rolnych, a jedynie tereny zajmowane przez zabudowę (w tym służącą hodowli), zagospodarowanie towarzyszące i infrastrukturę obsługi tych terenów.

W świetle powyższej definicji tak rozumiana przestrzeń nie występuje na terenie wskazanych w pkt 4.2. sołectw, w związku z czym nie uwzględniono wskaźnika udziału przestrzeni zdegradowanej w powierzchni ogólnej danego obszaru przy wyznaczaniu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

4.3.3 NEGATYWNE ZJAWISKA INFRASTRUKTURALNE

Tabela 15 Negatywne zjawiska infrastrukturalne

SOŁĘCTWO	NEGATYWNE ZJAWISKA INFRASTRUKTURALNE				SUM A
Rogalin	brak sieci kanalizacyjnej	-	-	-	1
Sitno	brak sieci wodociągowej w części wsi (konieczność budowy wodociągu lub studni głębinowych wierconych)	brak sieci kanalizacyjnej w części wsi	niedostatecznie zagospodarowany teren wokół sali wiejskiej	-	3
Skoraczewo	nieczynne składowisko odpadów wymagające rekultywacji, ,	brak sieci wodociągowej w części wsi (konieczność budowy wodociągu lub studni głębinowych wierconych)	brak toalety przy sali wiejskiej	brak sieci kanalizacyjnej w części wsi	4
Tonin	brak sieci kanalizacyjnej,	brak pojedynczych podłączeń do sieci wodociągowej	-	-	2
Toninek	w części miejscowości brak kanalizacji	konieczność rozbudowy świetlicy wiejskiej o podjazd dla niepełnosprawnych i wiatrołap oraz urządzenie toalety	-	-	2
Tuskowo	brak pojedynczych podłączeń do sieci wodociągowej	brak sieci kanalizacyjnej	-	-	2
Wąwelnio	zlokalizowana oczyszczalnia ścieków wymagająca modernizacji	brak pojedynczych podłączeń do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej	brak wielofunkcyjnego obiektu rekreacyjnego	stare odcinki sieci wodociągowej z rur azbestowych	4
Wielowicz	brak sieci kanalizacyjnej	zdeprawowana wiata autobusowa w centrum wsi	Zdegradowany budynek świetlicy wiejskiej i budynku remizy na bibliotekę - świetlicę wiejską wraz z utwardzeniem drogi dojazdowej oraz parkingiem	Wielowicz - stare odcinki sieci wodociągowej z rur azbestowych	4
Wielowiczek	brak sieci kanalizacyjnej,	brak pojedynczych podłączeń do sieci wodociągowej	-	-	2
ŚREDNIA					2,66

Źródło: Urząd Gminy Sośno, Analiza Remedis SA

Wytyczne wskazują, że wśród negatywnych zjawisk infrastrukturalnych (technicznych) należy przeanalizować w szczególności stan degradacji technicznej obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz ewentualne niedofunkcjonowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska. Do zobrazowania występujących problemów posłużono się zestawieniem problemów infrastrukturalnych otrzymanym z Urzędu Gminy w Sośnie.

4.4 NEGATYWNE ZJAWISKA INNE NIŻ SPOŁECZNE - PODSUMOWANIE

Zgodnie z przyjętą metodyką poszczególne dane dotyczące problemów innych niż społeczne zebrano i poddano analizie. Poniżej zaprezentowano zagregowane dane dla wskaźników problemów innych niż społecznych użytych w niniejszej diagnozie:

I – Dynamika liczby podmiotów gospodarczych;

II – Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym poniżej średniej;

III – Problemy infrastrukturalne.

Tabela 16 Koncentracja negatywnych zjawisk innych niż społeczne - podsumowanie

LP.	SOŁECTWO	I	II	III	SUMA
1.	Rogalin		1		1
2.	Sitno	1	1	1	3
3.	Skoraczewo	1	1	1	3
4.	Tonin	1	1		2
5.	Toninek	1			1
6.	Tuskowo	1	1		2
7.	Wąwelno		1	1	2
8.	Wielowicz	1		1	2
9.	Wielowiczek	1			1

Źródło: Analiza REMEDIS SA

5 WYZNACZENIE OBSZARÓW ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI

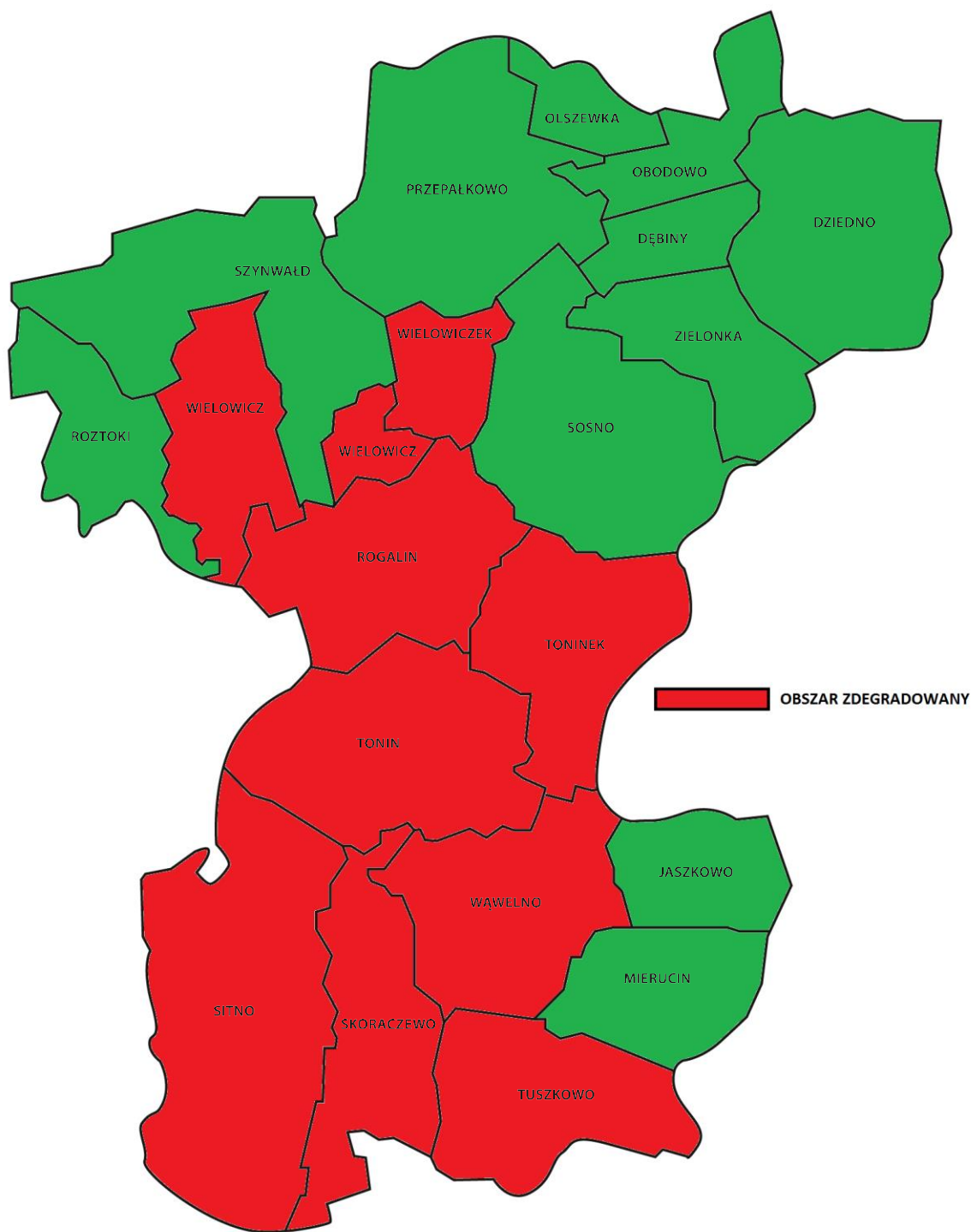
5.1 WYZNACZENIE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO

Przeprowadzona analiza wskaźnikowa pod kątem występowania problemów społecznych pozwoliła spośród dwudziestu sołectw znajdujących się na terenie Gminy Sośnie, wyłonić 9 obszarów (sołectw), w których występuje co najmniej pięć problemów społecznych mierzone wskaźnikami określonymi na liście wskaźników stanu kryzysowego dla obszarów wiejskich.

Wyłonione sołectwa to:

- Rogalin,
- Sitno,
- Skoraczewo,
- Tonin,
- Toninek,
- Tuskowo,
- Wąwelno,
- Wielowicz,
- Wielowiczek.

Następnie przeprowadzono analizę dotyczącą problemów innych niż społeczne. Na jej podstawie stwierdzono, że we wszystkich wyżej wymienionych sołectwach występuje przynajmniej jeden problem innych niż społeczny. Uznano zatem, że cały obszar, który obejmują te sołectwa jest obszarem zdegradowanym.

Rysunek 3 Obszar zdegradowany Gminy Sośno

Obszar zdegradowany jest zamieszkały przez 2.572 osoby (49,9% mieszkańców Gminy) a jego powierzchnia wynosi 8.301,88 ha (51,28% powierzchni Gminy). Wyznaczony obszar przekracza 20% powierzchni Gminy i 30% liczby mieszkańców.

5.2 WYZNACZENIE GRANIC OBSZARU REWITALIZACJI

Obszarem rewitalizacji jest obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk (społecznych, gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych), na którym z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, gmina zamierza prowadzić rewitalizację. Zgodnie z Wytycznymi obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

Należy ponadto pamiętać, że obszar rewitalizacji powinien obejmować jednostki strukturalne o największym natężeniu sytuacji problemowej w zakresie cech, które zostały użyte do delimitacji. Zgodnie z tym pod uwagę do wyznaczenia obszaru rewitalizacji zostały wzięte następujące sołectwa:

- Sitno, Skoraczewo i Tuszkowo (8 wskaźników świadczących o sytuacji kryzysowej),
- Tonin, Wąwelno, Wielowicz i Wielowiczek (7 wskaźników świadczących o sytuacji kryzysowej),
- Rogalin i Toninek (6 wskaźników świadczących o sytuacji problemowej).

Kolejny etap wyznaczenia obszaru rewitalizacji zależy od zamierzonego celu rewitalizacji. Gmina musi wybrać i spełnić przynajmniej jeden z 4 zestawów kryteriów w odniesieniu do obszaru zdegradowanego lub jego części i tym samym zdecydować się na określony kierunek/kierunki działań rewitalizacyjnych.

Kryteria określone w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych...” przedstawiają się następująco:

A. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej

Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione zostaną następujące warunki:

- a) występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego,
- b) na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji

społecznej, chyba że uzasadniona i planowana interwencja zakłada utworzenie infrastruktury:

- komplementarnej wobec już istniejącej lub
- bezpośrednio rozszerzającej (poprzez adaptację istniejących budynków) możliwości lokalowe infrastruktury już istniejącej lub
- utworzenie infrastruktury należącej do tej samej kategorii oraz umożliwiającej realizację zadań/aktywności tego samego rodzaju, jeśli zapotrzebowanie społeczne przekracza możliwości infrastruktury już istniejącej lub
- utworzenie infrastruktury zastępującej infrastrukturę tego samego rodzaju likwidowaną ze względu na stan wyeksploatowania, brak funkcjonalności, niespełnianie warunków bezpieczeństwa⁵⁵, to nie jest konieczne spełnienie wspomnianego warunku odległości 1,5 km.

B. Cel rewitalizacji: przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji gospodarczej

Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) występują przestrzenie zdegradowane, które mogą być zaadaptowane do celów rozwoju gospodarczego,
- b) na terenie gminy są zarejestrowane osoby bezrobotne.

C. Cel rewitalizacji: rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych

Za obszary rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego),
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo),

D. Cel rewitalizacji: zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej

Za obszar rewitalizacji można uznać miejscowości, w których jednocześnie spełnione są warunki:

- a) miejscowość wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej lub miejscowość znajduje się wśród trzech miejscowości w gminie o największej bezwzględnej liczbie osób objętych sytuacją kryzysową,
- b) lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących (np. przez sektor ngo).

Na podstawie tych kryteriów do obszaru rewitalizacji nie wzięto sołectw:

- Rogalin – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.
- Sitno – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.
- Skoraczewo – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.
- Tonin – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.
- Tuszkowo – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.
- Wąwelno – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.
- Wielowiczek – ponieważ na terenie sołectwa brak jest przestrzeni zdegradowanej, która mogłaby być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego.

W oparciu o cele rewitalizacji wskazane w „Zasadach programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych ...” następujące sołectwa wyznaczono jako obszar rewitalizacji:

Tabela 17 Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Sośno w odniesieniu do celów rewitalizacji i kryteriów wyboru celu rewitalizacji

SOŁECTWO	CEL REWITALIZACJI	ODNIESIENIE DO KRYTERIÓW WYBORU CELU REWITALIZACJI
Toninek	Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego – budynek świetlicy wiejskiej, który charakteryzuje się złym stanem technicznym. Jego obecny stan uniemożliwia wykorzystywanie go zgodnie z przeznaczeniem. Obiekt może zostać wykorzystany na cele

		<p>społeczne.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszojezdnym brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej.
Wielowicz	Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Występuje przestrzeń zdegradowana, która może być zaadaptowana do celów rozwoju społecznego – budynek świetlicy wiejskiej i dawnej remizy OSP, który charakteryzują się złym stanem technicznym. Obiekty mogą zostać wykorzystane na cele społeczne – utworzenie świetlicy wiejskiej i biblioteki. • Na terenie miejscowości i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszojezdnym brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej.
	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> • Sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej. • Lokalny samorząd może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

Źródło: Analiza własna

Zgodnie z metodyką wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji na obszarach wiejskich regionu, do powierzchni obszaru rewitalizacji należy zaliczyć rzeczywistą powierzchnię na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji (a nie powierzchnię geodezyjną miejscowości/sołectw). Rzeczywistą powierzchnię obszarów objętych rewitalizacją przedstawia poniższa tabela.

W związku z powyższym rzeczywista powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 146.60643 ha i stanowi około 0,9% powierzchni Gminy Sośno. Na wyznaczonym obszarze rewitalizacji mieszka 369 osób, co stanowi około 7,18% mieszkańców Gminy Sośno. Obszar wyznaczony do

rewitalizacji spełnia zatem kryteria tj. nie przekracza 20% powierzchni gminy oraz 30% mieszkańców Gminy.

Tabela 18 prezentuje zestawienie sołectw wchodzących w skład obszaru zdegradowanego zgodne z przyjętą metodą.

Tabela 18 Zestawienie danych dla obszaru zdegradowanego (stan ludności na 31.12.2015 r.)

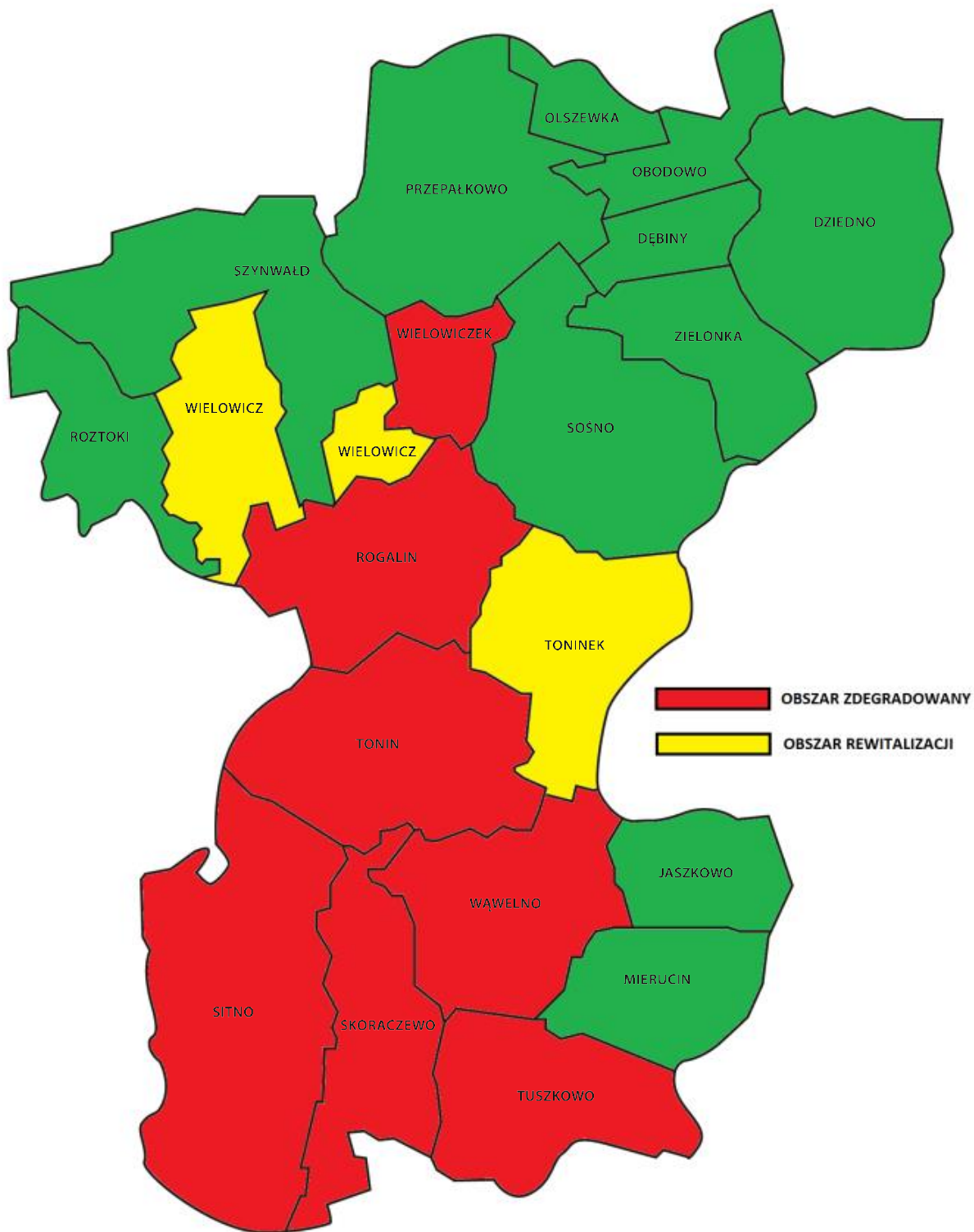
LP.	SOŁECTWO	LUDNOŚĆ	LUDNOŚĆ W % LUDNOŚCI GMINY	LUDNOŚĆ W % LUDNOŚCI GMINY NARASTAJĄCO	POWIERZCHNIA	POWIERZCHNIA W % POWIERZCHNI GMINY	POWIERZCHNIA W % POWIERZCHNI GMINY NARASTAJĄCO
2	Toninek	125	2,43%	2,43%	94,19434 ha	0,58%	0,58%
3	Wielowicz	244	4,75%	7,18%	52,41209 ha	0,32%	0,90%

Źródło: Analiza Remedis Sa

W celu wyznaczenia rzeczywistej powierzchni, na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji, obszar rewitalizacji został zawężony do terenów zamieszkałych sołectw Toninek i Wielowicz. Obszarem rewitalizacji nie objęto natomiast gruntów rolnych oraz lasów, gdyż tereny te są niezamieszkałe, w związku z czym niemożliwe będzie osiągnięcie na tych obszarach celów rewitalizacji.

Ze względu na fakt, że obszar rewitalizowany jest bardzo mały wobec powierzchni Gminy zaprezentowano go na dwóch poziomach:

Mapa całej gminy pokazująca kolorem czerwonym i żółtym obszary sołectw zdegradowanych, na których występują obszary rewitalizacji. Następnie zamieszczono szczegółowe mapy sołectw, na których zaznaczono kolorem turkusowym obszar rewitalizacji.

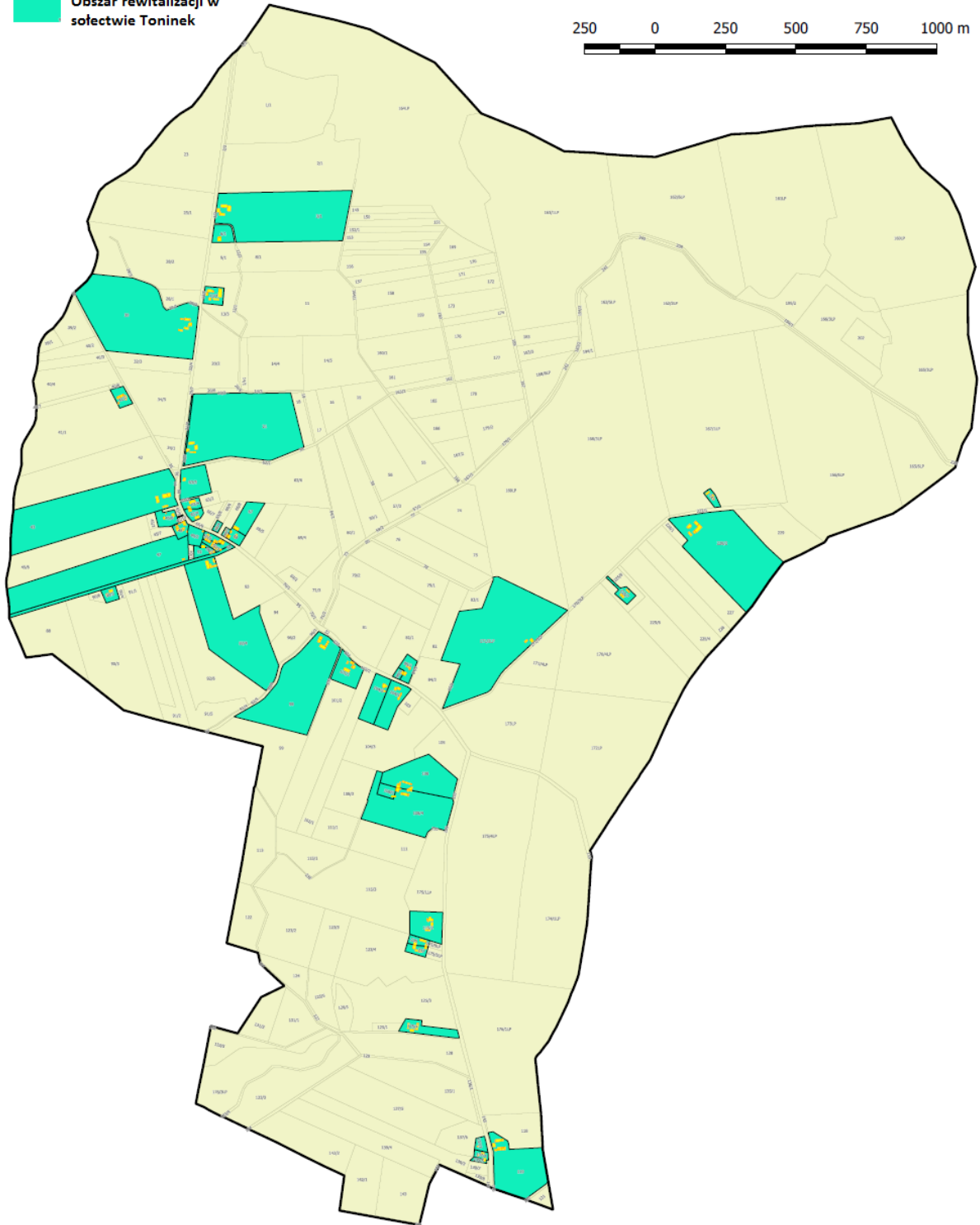

Rysunek 4 Granice obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego i obszaru Gminy Sośno

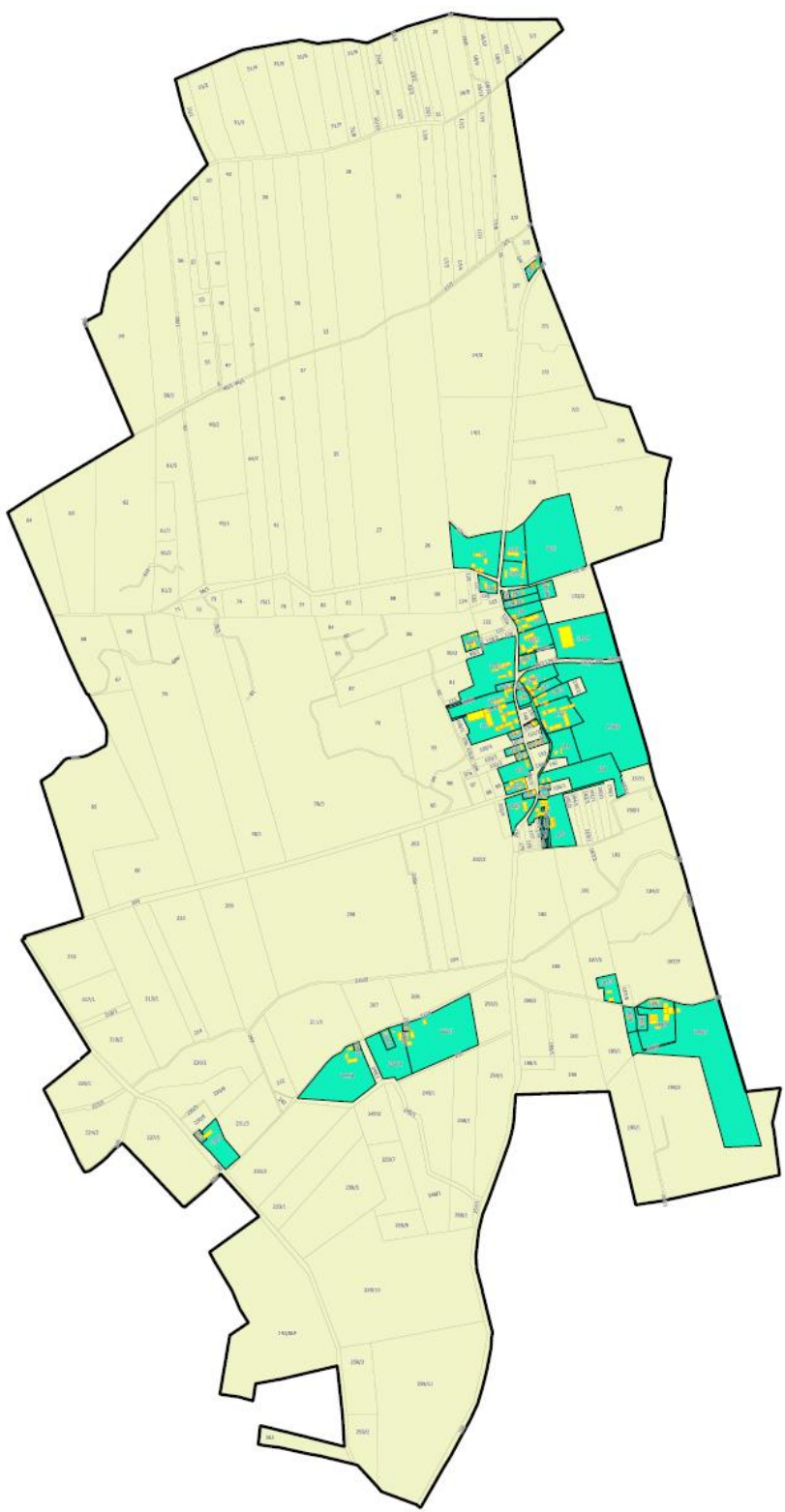
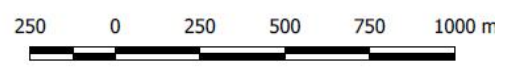
Obszar rewitalizacji w sołectwie Toninek

250 0 250 500 750 1000 m

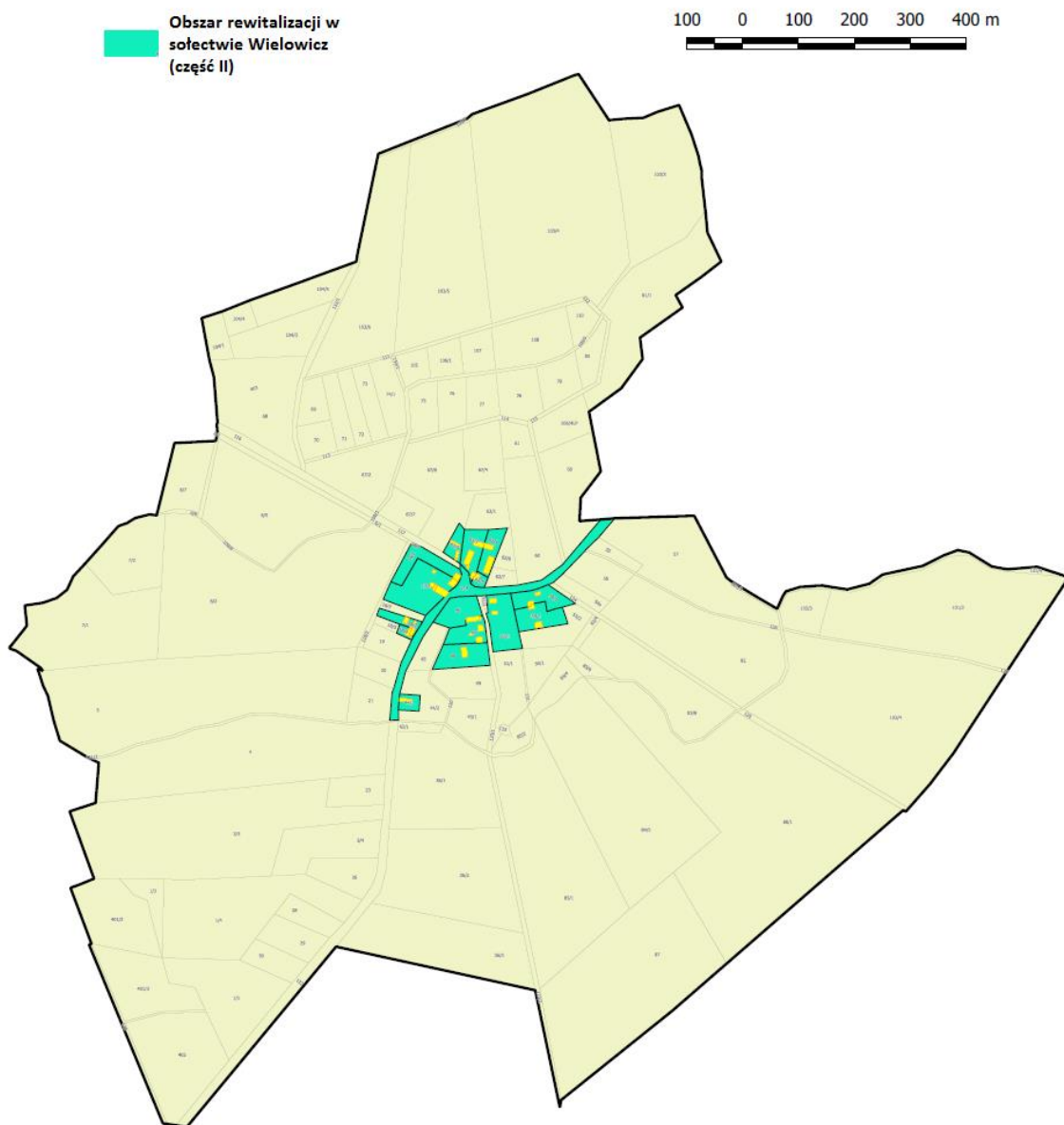

Rysunek 5 Obszar rewitalizacji w sołectwie Toninek

Obszar rewitalizacji w sołectwie Wielowicz (część I)

Rysunek 6 Obszar rewitalizacji w sołectwie Wielowicz (część I)

Rysunek 7 Obszar rewitalizacji w sołectwie Wielowicz (część II – miejscowość Płosków)

6 SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

6.1 SZCZEGÓŁOWA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

6.1.1 TONINEK

Sołectwo Toninek położone jest w centralnej części Gminy, a jego powierzchnia wynosi 846,18 ha. Toninek sąsiaduje od północy z sołectwem Sośno, od zachodu z sołectwami Rogalin i Tonin, od południa z sołectwem Wąwelno a od wschodu z Gminą Koronowo. Przez sołectwo przebiega droga powiatowa P 1140C.

Obszar sołectwa zamieszkuje 125 osób co stanowi 33,87% mieszkańców terenów wyznaczonych do rewitalizacji oraz 2,43% mieszkańców Gminy Sośno.

Tabela 19 Struktura ludności sołectwa Toninek

WIEK/LICZBA MIESZKAŃCÓW	SOŁECTWO TONINEK	OBSZARY REWITALIZOWANE	GMINA SOŚNO
Wiek przedprodukcyjny	20	88	1.169
Wiek produkcyjny	81	222	3.223
Wiek poprodukcyjny	24	59	750

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na terenie niniejszego sołectwa stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (64,80% mieszkańców sołectwa). Na drugim miejscu znajdują się osoby w wieku poprodukcyjnym. Najmniejszy udział miały osoby w wieku przedprodukcyjnym, przy czym należy zauważyć, że udział tych osób był niewiele mniejszy, niż ludności w wieku poprodukcyjnym.

Na terenie sołectwa Toninek i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu sołectwa, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, przez co dzieci i młodzież z terenu sołectwa Toninek nie mają miejsca w którym mogłyby aktywnie spędzać czas. Determinuje to konieczność stworzenia tego typu infrastruktury.

Problemem sfery społecznej na terenie sołectwa Toninek jest również przynależność do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia. Dzieci z przedmiotowego sołectwa uczęszczają do Szkoły Podstawowej w Sośnie, dla której przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasisty za ostatnie 3 lata był poniżej średniej dla województwa. Niniejsze uwarunkowania determinują konieczność organizacji zajęć, które przyczynią się do osiągnięcia lepszych wyników w nauce i wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z obszaru rewitalizacji. Takie zajęcia mogłyby się odbywać w świetlicy wiejskiej, która w chwili obecnej jest w bardzo złym stanie technicznym i wymaga podjęcia działań modernizacyjnych.

Na terenie sołectwa Toninek liczba podmiotów gospodarczych osób fizycznych w 2015 r. wynosiła 16. Poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł 19,75 i był wyższy od średniej dla gminy (8,19). Należy jednak zwrócić uwagę na znaczny spadek zarejestrowanych przedsiębiorstw. Od roku 2009 liczba przedsiębiorstw spadła o ponad 36% (z 33 do 21).

Te wskazania determinują konieczność podejmowania działań mających na celu przyciągnięcie nowych przedsiębiorców. Rozwiązaniem w tym zakresie może być również organizacja różnorodnych przedsięwzięć, szkoleń które zachęcą osoby bezrobotne oraz nieaktywne zawodowo do otwierania własnej działalności gospodarczej.

W 2015 r. w Toninku liczba bezrobotnych wynosiła 9 osób, z czego 8 było bezrobotne długotrwale. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym sołectwa kształtował się na poziomie 11,11% i był wyższy niż wskaźnik dla gminy – 10,90%.

Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (np. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnienia od alkoholu). Chcąc zmniejszyć poziom bezrobocia i zwiększyć liczbę funkcjonujących podmiotów gospodarczych, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do prowadzenia działalności gospodarczej. Istotna jest również aktywizacja osób bezrobotnych. Do przeprowadzania szkoleń czy zadań aktywizujących bezrobotnych potrzebne jest miejsce, w którym takie działania można by przeprowadzać.

W 2015 r. w Toninku ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystały tylko 2 osoby i były to osoby, które korzystały z pomocy w zakresie otrzymywania zasiłków okresowych.

Niekorzystnie kształtował się z kolei odsetek dzieci w wieku 3-5 lat które zostały objęte wychowaniem przedszkolnym – wynosił on 0%. Co oczywiście jest wynikiem poniżej średniej dla Gminy (47,04%).

Problemem natury infrastrukturalnej na terenie sołectwa Toninek jest występowanie obiektu, którego stan uniemożliwia jego użytkowanie. Mowa tu o budynku świetlicy wiejskiej, który charakteryzuje się złym stanem technicznym. Budynek ten obecnie ulega systematycznej degradacji. Warto zauważyć, że obiekt ten stanowi niewątpliwą potencjał sołectwa. Może być on bowiem zaadaptowany na realizację celów społecznych np. na otworzenie świetlicy wiejskiej, w której będą mogły być organizowane różnego rodzaju zajęcia edukacyjne, sportowe i rekreacyjne dla dzieci i młodzieży, a także mające na celu aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jest to tym bardziej konieczne, iż na terenie sołectwa

Toninek i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu sołectwa, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej. Brak jest miejsc, w których osoby w różnym wieku i dotknięte różnymi problemami mogłyby spędzać wolny czas w sposób aktywny, integrując się przy tym z innymi mieszkańcami sołectwa. Brak odpowiedniej infrastruktury powoduje, że mieszkańcy niechętnie wychodzą ze swoich domów, co wpływa niekorzystnie na integrację społeczną.

Poniżej zaprezentowano zdjęcia obrazujące aktualny stan świetlicy:

Rysunek 8. Aktualny stan świetlicy w Toninku.
Zwraca uwagę brak miejsca na pojemnik na śmieci oraz drewno opałowe.

Rysunek 9. Toaleta świetlicy w Toninku. Stan aktualny.

6.1.2 WIELOWICZ

Sołectwo Wielowicz położone jest w zachodniej części Gminy, a jego powierzchnia wynosi 800,98 ha. Sołectwo podzielone jest na dwa obszary: pierwszy z nich to miejscowość Wielowicz a drugi to miejscowość Płosków. Obszary te przedzielone są centralnie sołectwem Szywnaład. Wielowicz (w niniejszym dokumencie przyjęto nazewnictwo Wielowicz część I) sąsiaduje od północy i wschodu z sołectwem Szywnaład, od zachodu z sołectwem Roztoki a od południa z sołectwem Rogalin. Duga część sołectwa (w niniejszym dokumencie przyjęto nazewnictwo Wielowicz część II) sąsiaduje od północy i zachodu z sołectwem Szywnaład, od wschodu z sołectwem Wielowiczek a od południa z sołectwem Rogalin. Przez sołectwo przebiegają drogi powiatowe P 1132C, P 1133C, P 1134C i P 1135C.

Obszar sołectwa zamieszkują 244 osoby co stanowi 66,13% mieszkańców terenów wyznaczonych do rewitalizacji oraz 4,75% mieszkańców Gminy Sośno.

Tabela 20 Struktura ludności sołectwa Wielowicz

WIEK/LICZBA MIESZKAŃCÓW	SOŁECTWO WIELOWICZ	OBSZARY REWITALIZOWANE	GMINA SOŚNO
Wiek przedprodukcyjny	68	88	1.169
Wiek produkcyjny	141	222	3.223
Wiek poprodukcyjny	35	59	750

Źródło: Urząd Gminy Sośno

Ze względu na strukturę populacji, najliczniejszą grupę na terenie niniejszego sołectwa stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (57,79% mieszkańców sołectwa). Na drugim miejscu znajdują się osoby w wieku przedprodukcyjnym. Najmniejszy udział miały osoby w wieku

poprodukcyjnym. Należy zauważyć, że jest ich o prawie 50% mniej niż osób w wieku przedprodukcyjnym. Znaczny udział dzieci i młodzieży w populacji sołectwa determinuje konieczność dostosowania infrastruktury do potrzeb tej grupy wiekowej.

Na terenie sołectwa Wielowicz i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu sołectwa, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo jezdnych brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej, przez co dzieci i młodzież z terenu sołectwa Wielowicz nie mają miejsca w którym mogłyby aktywnie spędzać czas. Determinuje to konieczność stworzenia tego typu infrastruktury.

Problemem sfery społecznej na terenie sołectwa Wielowicz jest również przynależność do rejonu obsługi szkoły podstawowej o niskim poziomie kształcenia. Dzieci z przedmiotowego sołectwa uczęszczają do Szkoły Podstawowej w Sośnie, dla której przeciętny wynik sprawdzianu szóstoklasisty za ostatnie 3 lata był poniżej średniej dla województwa. Niniejsze uwarunkowania determinują konieczność organizacji zajęć, które przyczynią się do osiągnięcia lepszych wyników w nauce i wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z obszaru rewitalizacji. Takie zajęcia mogłyby się odbywać w świetlicy wiejskiej, która w chwili obecnej jest w bardzo złym stanie technicznym i wymaga podjęcia działań modernizacyjnych.

Na terenie sołectwa Wielowicz liczba podmiotów gospodarczych osób fizycznych w 2015 r. wynosiła 15. Poziom przedsiębiorczości mierzony wskaźnikiem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wyniósł 10,64 i był wyższy od średniej dla gminy (8,19). Należy jednak zwrócić uwagę na stagnację jeśli chodzi o liczbę przedsiębiorstw na przestrzeni ostatnich lat. W roku 2009 liczba przedsiębiorstw wynosiła 17 a w 2015 roku 18.

Te wskazania determinują konieczność podejmowania działań mających na celu przyciągnięcie nowych przedsiębiorców. Rozwiązaniem w tym zakresie może być również organizacja różnorodnych przedsięwzięć, szkoleń które zachęcą osoby bezrobotne oraz nieaktywne zawodowo do otwierania własnej działalności gospodarczej.

W 2015 r. w Wielowiczu liczba bezrobotnych wynosiła 13 osób, z czego 12 było bezrobotne długotrwale. Udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym sołectwa kształtował się na poziomie 9,20% i był trochę niższy niż wskaźnik dla gminy – 10,90%.

Brak pracy lub jej utrata jest przyczyną wielu bardzo niepokojących zjawisk społecznych (np. dysfunkcji społecznych, przestępczości czy uzależnienia od alkoholu). Chcąc zmniejszyć poziom bezrobocia i zwiększyć liczbę funkcjonujących podmiotów gospodarczych, należałoby skutecznie pozyskiwać nowych inwestorów, a także stwarzać odpowiednie warunki do

prowadzenia działalności gospodarczej. Istotna jest również aktywizacja osób bezrobotnych. Do przeprowadzania szkoleń czy zadań aktywizujących bezrobotnych potrzebne jest miejsce, w którym takie działania można by przeprowadzać.

W 2015 r. w Wielowiczu ze świadczeń środowiskowej pomocy społecznej korzystało 39 osób. Sołectwo wykazuje wyższy od przeciętnej w gminie wskaźnik osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej. Z powodu ubóstwa z pomocy korzystało 7 osób, 1 osoba korzystała z zasiłku stałego, 6 osób korzystało z zasiłków okresowych, a jedna z zasiłków celowych.

Niekorzystnie kształtował się także odsetek dzieci w wieku 3-5 lat które zostały objęte wychowaniem przedszkolnym – wynosił on zero. Jest to wyniki poniżej średniej dla Gminy (47,04%).

Problemem natury infrastrukturalnej na terenie sołectwa Wielowicz jest występowanie obiektu, którego stan uniemożliwia jego użytkowanie. Mowa tu o budynku świetlicy wiejskiej, który charakteryzuje się złym stanem technicznym oraz garażu po OSP. Świetlica wiejska jest także świetlicą dla mieszkańców Płoskowa i Szynwałdu. Jest nie tylko miejscem spotkań – zebrań wiejskich dla poszczególnych wsi. Korzysta z niej zarówno młodzież jak i gospodynie z KGW oraz strażacy z OSP. Niestety warunki tego obiektu nie spełniają już wymagań sanitarnych, budynek nie jest ogrzewany ani dostatecznie ocieplony. Budynek wymaga remontu, którego wynikiem powinno być również przeniesienie do świetlicy wiejskiej biblioteki, która obecnie znajduje się w budynku nie spełniającym podstawowych standardów. Budynki te obecnie ulegają systematycznej degradacji. Warto zauważyć, że obiekty te stanowi niewątpliwy potencjał sołectwa. Może być on bowiem zaadaptowany na realizację celów społecznych np. na otworzenie świetlicy wiejskiej i biblioteki z czytelnią, w której będą mogły być organizowane różnego rodzaju zajęcia edukacyjne, sportowe i rekreacyjne dla dzieci i młodzieży, a także mające na celu aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Jest to tym bardziej konieczne, iż na terenie sołectwa Wielowicz i w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu sołectwa, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnym brak publicznej infrastruktury aktywizacji społecznej. Brak jest miejsc, w których osoby w różnym wieku i dotknięte różnymi problemami mogłyby spędzać wolny czas w sposób aktywny, integrując się przy tym z innymi mieszkańcami sołectwa. Brak odpowiedniej infrastruktury powoduje, że mieszkańcy niechętnie wychodzą ze swoich domów, co wpływa niekorzystnie na integrację społeczną.

Na terenie sołectwa Wielowicz w kontekście długotrwałe utrzymującego się bezrobocia i idącego w ślad za nim wysokiego odsetka osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej a także niskiej aktywności społecznej mieszkańców powinno się realizować przedsięwzięcia związane z aktywizacją zawodową mieszkańców, w szczególności osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Lokalny samorząd wraz z organizacjami pozarządowymi może wykazać udokumentowane zainteresowanie prowadzeniem zajęć aktywizujących.

Poniżej zamieszczono kilka zdjęć obrazujących aktualny stan świetlicy w Wielowiczu i jej otoczenia.

Rysunek 10. Część budynku w Wielowiczu obecnie zajmowanego przez OSP.

Rysunek 11. Zewnętrzna toaleta świetlicy w Wielowiczu

Rysunek 12. Zewnętrzna siłownia i plac zabaw dla dzieci przy budynku świetlicy w Wielowiczu.

7 WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZACJI PO REWITALIZACJI

7.1 WIZJA STANU OBSZARU REWITALIZOWANEGO GMINY SOŚNO PO REWITALIZACJI

Wizja obszaru po rewitalizacji i uporządkowany system celów rewitalizacji powinny stanowić spójną całość w tym sensie, że każdy z celów rewitalizacji musi w sposób czytelny i nie budzący wątpliwości przyczyniać się do realizacji określonego fragmentu wizji oraz –wizji jako całości.

Wizja stanowi opis oczekiwanego efektu rewitalizacji na obszarze rewitalizacji – w wyniku przeprowadzenia interwencji. Wizja wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego obejmuje okres do 2023 r. i odnosi się do wszystkich sfer, których zdiagnozowano problemy

Ważne przy określaniu wizji było poznanie oczekiwań mieszkańców wobec zamierzonej rewitalizacji danego obszaru – dotyczy to zarówno mieszkańców i użytkowników obszaru rewitalizacji, jak i wszystkich, na których będą mieć wpływ podjęte działania rewitalizacyjne. Przeprowadzone spotkania z mieszkańcami oraz badanie ankietowe wskazały najbardziej oczekiwane efekty procesu rewitalizacji, na podstawie których sformułowano wizję obszaru rewitalizacji:

WIZJA OBSZARU PO REWITALIZACJI

Obszar zrewitalizowany Gminy Sośno jest miejscem społecznie, gospodarczo i przestrzennie atrakcyjnym do życia i pracy.

Jest to obszar pozwalający mieszkańcom rozwijać się wykorzystując lokalną infrastrukturę społeczną i kulturową. Mieszkańcy aktywnie włączają się w działania i inicjatywy służące poprawie życia.

Obszar zrewitalizowany zapewnia infrastrukturę godną XXI wieku, dostępne są miejsca spotkań mieszkańców służące rozwojowi i umacnianiu lokalnej społeczności.

Projekty rewitalizacyjne będą skierowane do osób z obszarów wiejskich, głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych ubóstwem. Organizacja i przeprowadzenie różnych szkoleń, kursów i zajęć edukacyjnych przyczyni się do ożywienia społecznego, co w konsekwencji przełoży się na spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wsparcie w przestrzeni społecznej (utworzenie miejsc spotkań i integracji) doprowadzi do wzrostu aktywności mieszkańców, ich

integracji oraz większego zaangażowania w sprawy lokalne. Adaptacja pomieszczeń budynków należących do Gminy Sośno na cele poszerzenia infrastruktury społecznej, zapewni możliwość organizacji różnego rodzaju działań aktywizujących mieszkańców w pobliżu miejsca zamieszkania, co zachęci jeszcze większą liczbę osób do udziału w zajęciach. Realizacja projektów rewitalizacyjnych zapewni powstanie ciekawych i atrakcyjnych miejsc spotkań i integracji mieszkańców. W rezultacie stworzone miejsca aktywnego wypoczynku spowodują włącznie i integrację osób zamieszkujących obszary rewitalizowane. Dzięki realizacji projektów podniesiona zostanie atrakcyjność i jakość przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji.

8 CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

8.1 CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Cele rewitalizacji muszą odpowiadać na problemy zidentyfikowane w diagnozie. Muszą stanowić pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji oraz powinny być ukierunkowane na osiągnięcie przynajmniej jednego z efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko pomorskim tj.:

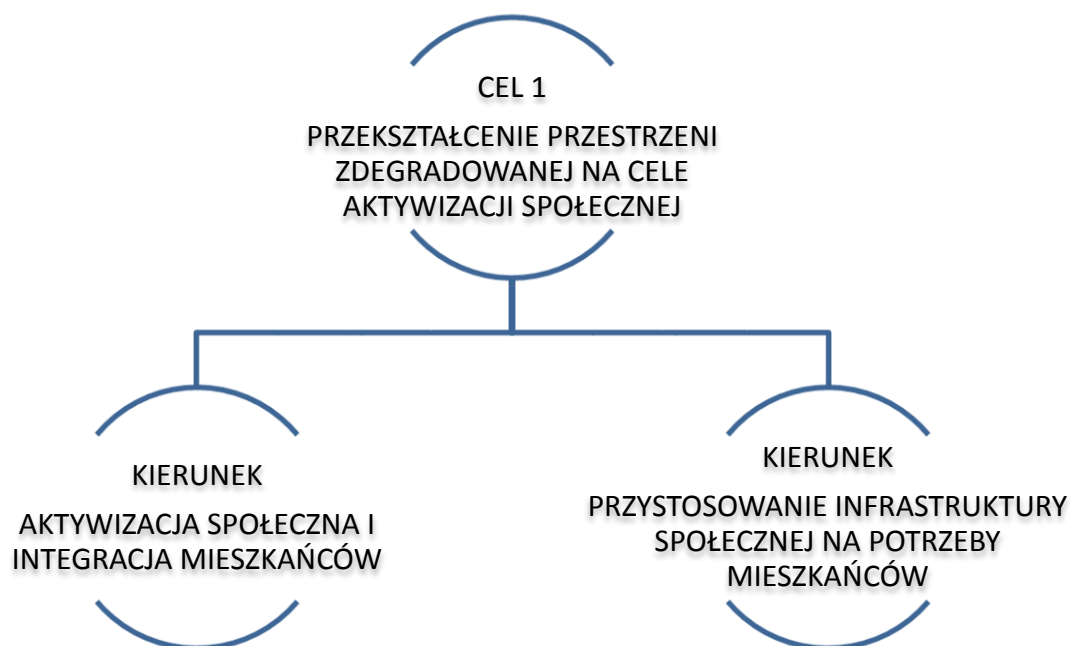
- Wzrost aktywności społecznej i ożywienie społeczne
- Zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym,
- Wzrost zatrudnienia,
- Ożywienie gospodarcze, wzrost potencjału gospodarczego między innymi poprzez wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Cele rewitalizacji określone w niniejszym dokumencie są odpowiedzią na potrzeby zidentyfikowane na etapie diagnozy obszaru rewitalizacji:

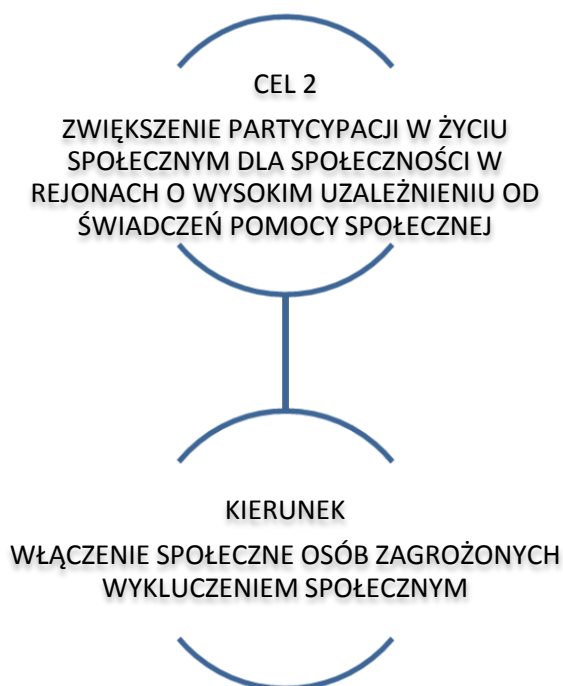
- Zdegradowana infrastruktura społeczna (świetlice w Toninku i Wielowiczu), która uniemożliwia właściwe korzystanie z obiektów przyczyniając się do ograniczenia komfortu życia mieszkańców oraz ich niewielkiej aktywności społecznej. Brak właściwej infrastruktury ogranicza możliwości płynące z wykorzystania jej na cele szkoleniowe, aktywizujące, kulturalne, społeczne itp.
- Malejąca liczba podmiotów gospodarczych, problemy ubóstwa i długotrwałego bezrobocia.

W celu wypracowania spodziewanych rezultatów w postaci zmniejszenia skali problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych występujących na obszarach sołectw Toninek i Wielowicz będą podejmowane konkretne działania. Spowodują one wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizowanego, przyczynią się do poszerzenia możliwości spędzania wolnego czasu przez mieszkańców sołectw, pozwolą aktywizować mieszkańców z problemami społecznymi a także przyczynią się do wzrostu jakości przestrzeni publicznej, jak również nastąpi pobudzenie gospodarcze i społeczne rewitalizowanych sołectw.

Cele i kierunki działań przedstawia poniższy schemat.

Rysunek 13 Schemat przedstawiający cel 1 rewitalizacji i kierunki działań

Rysunek 14 Schemat przedstawiający cel 2 rewitalizacji i kierunek działań

Kierunki działań wskazane powyżej stanowią zestawienie najważniejszych grup działań pozwalających na osiągnięcie założonych celów rewitalizacji. Zakładane efekty programu rewitalizacji to:

- Wzrost aktywności społecznej i ożywienie społeczne,

- Zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego,
- Zmniejszenie poziomu bezrobocia,
- Ożywienie gospodarcze.

Zakładane efekty są zgodne z zakładanymi efektami procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim.

8.2 WSKAŹNIKI

W tabeli przedstawiono listę wskaźników dla celów rewitalizacji. W zaplanowanych do realizacji głównych projektach rewitalizacyjnych określono wartości bazowe (przed rewitalizacją) i docelowe (stan po rewitalizacji) dla każdego projektu. Wartość poszczególnych wskaźników bazowych przyjmuje w poszczególnych projektach wartości zerowe, gdyż są one trudne do skwantyfikowania, co powoduje, że każda zmiana wskaźnika określi efekty prowadzonych działań. Przy ocenie osiągniętych przez Lokalny Program Rewitalizacji założeń monitorowane będą dwa rodzaje wskaźników:

- Wskaźnik produktu – bezpośredni materialny efekt realizacji przedsięwzięcia mierzony konkretnymi wielkościami;
- Wskaźnik rezultatu – bezpośredni efekt zrealizowanego przedsięwzięcia lub projektu, który dostarczy informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku ich wdrożenia i otrzymania wsparcia u beneficjentów pomocy.

Tabela 21 Wskaźniki do osiągnięcia w wyniku realizacji projektu

WSKAŹNIKI DO OSIĄGNIĘCIA W WYNIKU REALIZACJI PROJEKTU	WARTOŚĆ BAZOWA	WARTOŚĆ DOCELOWA
Cel 1 rewitalizacji: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej		
WSKAŹNIKI PRODUKTU		
Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	0	2
WSKAŹNIKI REZULTATU		
Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów	100	500
Cel 2 rewitalizacji: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej		
WSKAŹNIKI PRODUKTU		
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	0	50
WSKAŹNIKI REZULTATU		
Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	0	100

Źródło: Opracowanie własne

Każdy z celów został opisany skwantyfikowanymi wskaźnikami, z określonymi wartościami bazowymi i docelowymi planowanymi do osiągnięcia w 2023 r.

9 PROJEKTY REWITALIZACYJNE

9.1 LISTA PLANOWANYCH PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH

Zgodnie z „Zasadami programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”, projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne powinny stanowić realną szansę naprawy sytuacji kryzysowej, a co najmniej ograniczenie jej w stopniu gwarantującym zahamowanie regresu i odwrócenie trendu w danej dziedzinie.

9.1.1 GŁÓWNE PROJEKTY REWITALIZACYJNE

Projekty wyznaczone do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno są odpowiedzią na postawione cele. Ich wdrożenie jest niezbędne do rozwiązania zdiagnozowanych sytuacji problemowych. Główne (podstawowe) projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne to takie, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie będzie możliwa i nie rozwiąże zdiagnozowanych sytuacji problemowych.

Tabela 22 Główne projekty rewitalizacyjne

OBSZAR REWITALIZACJI	PROJEKT	TYP PROJEKTU	OPIS PROJEKTU					
			PODMIOT/Y REALIZUJĄCY PROJEKT	ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	LOKALIZACJA	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU [ZŁ]	PROGNOZOWANE REZULTATY	SPOSÓB OCENY I ZMIERZENIA REZULTATÓW W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI
Cel rewitalizacji I: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej								
Kierunek działań: Przystosowanie infrastruktury społecznej na potrzeby mieszkańców i aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców								
TONINEK	Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku	Techniczny i społeczny	Gmina Sośno	<ul style="list-style-type: none"> • dobudowa wiatrołapu od strony zachodniej budynku (w części ściany szczytowej) z wejściem przez salę świetlicy, • budowa podjazdu dla osób niepełnosprawnych, • wydzielenie z części istniejącego wejścia do świetlicy stanowiącego podcień, oraz z części Sali, WC dla osób niepełnosprawnych wraz z rozbudową instalacji wod-kan i elektryczną. • ocieplenie istniejącej części budynku świetlicy warstwą 10 cm styropianu wraz z wykonaniem tynków zewnętrznych cienkowarstwowych, • wymiana rynien dachowych i rur spustowych w części istniejącej, • wymiana obróbek blacharskich w części istniejącej, • konserwacja istniejącej konstrukcji dachowej. 	Toninek	82.000,00 zł	Włączenie i integracja mieszkańców zamieszkujących obszary rewitalizowane. Świetlica stanie się miejscem spotkań i integracji społecznej. Realizacja projektu wpłynie na poprawę dostępności do budynku świetlicy wiejskiej, dzięki czemu mieszkańcy będą mieli możliwość wzięcia udziału w szkoleniach, zajęciach i spotkaniach przyczyniających się do ich integracji i ograniczenia negatywny zjawisk społecznych.	<p>Wskaźnik produktu: liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach – docelowo 2</p> <p>Sposób pomiaru: Dokumentacja projektowa i powykonawcza.</p> <p>Wskaźnik rezultatu: liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów – docelowo 500</p> <p>Sposób pomiaru: Listy obecności,</p>
Cel rewitalizacji I: Przekształcenie przestrzeni zdegradowanej na cele aktywizacji społecznej								
Kierunek działań: Przystosowanie infrastruktury społecznej na potrzeby mieszkańców i aktywizacja społeczna i integracja mieszkańców								
WIELOWICZ	Rozbudowa, przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem osp wraz ze zmianą sposobu użytkowania na	Techniczny i społeczny	Gmina Sośno	<p>Projektowana rozbudowa i przebudowa :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kubatura 379,53 m³ + rozbudowa 102,00m³ – Razem 481,53m³ • Powierzchnia zabudowy 130,51 m² + rozbudowa 39,13 m³ – Razem 169,64 m² • Powierzchnia użytkowa 126,51 m² + 	Wielowicz	270.000,00 zł	Włączenie i integracja mieszkańców zamieszkujących obszary rewitalizowane. Świetlica i biblioteka staną się miejscem spotkań i	

OBSZAR REWITALIZACJI	PROJEKT	TYP PROJEKTU	OPIS PROJEKTU					SPOSÓB OCENY I ZMIERZENIA REZULTATÓW W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI
			PODMIOT/Y REALIZUJĄCY PROJEKT	ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	LOKALIZACJA	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU [ZŁ]	PROGNOZOWANE REZULTATY	
	świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu			rozbudowa 34,45 m ² – Razem 160,96 m ² • Dojazd 280 m ²			integracji społecznej. Realizacja projektu wpłynie na poprawę dostępności do budynku świetlicy wiejskiej i biblioteki, dzięki czemu mieszkańcy będą mieli możliwość wzięcia udziału w szkoleniach, zajęciach i spotkaniach przyczyniających się do ich integracji i ograniczenia negatywny zjawisk społecznych.	
Cel rewitalizacji II: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej								
Kierunek działań: Włączenie społeczne osób zagrożonych wykluczeniem społecznym								
	Nasza Aktywność – Nasza Przyszłość	Społeczny	Organizacje pozarządowe, Gminny Dom Kultury, GOPS	Projekt koncentrować się będą na aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji w szczególności osób zagrożonych ubóstwem i/lub wykluczeniem społecznym oraz osób z ich otoczenia. Przedsięwzięcie polegać będzie na realizacji różnego typu działań aktywizujących społecznie, a także działań integrujących osoby zagrożone ubóstwem i wykluczone ze społeczności lokalną i jej najbliższym otoczeniem. Planowane działania to: <ul style="list-style-type: none"> • Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia 	Wielowicz	100.000,00 zł	Ożywienie społeczne mieszkańców, spadek liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, z doświadczeń świetlicy i biblioteki w Wielowiczu będzie mogła korzystać świetlica w Toninku jak i inne gminne świetlice	Wskaźnik produktu: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie [osoby] - 50 Sposób pomiaru: Listy potwierdzające uczestnictwo, Wskaźnik rezultatu: Liczba osób

OBSZAR REWITALIZACJI	PROJEKT	TYP PROJEKTU	OPIS PROJEKTU					SPOSÓB OCENY I ZMIERZENIA REZULTATÓW W ODNIESIENIU DO CELÓW REWITALIZACJI
			PODMIOT/Y REALIZUJĄCY PROJEKT	ZAKRES REALIZOWANYCH ZADAŃ	LOKALIZACJA	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU [ZŁ]	PROGNOZOWANE REZULTATY	
				<p>rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak aktywizacja społeczno-zawodowa (w tym szkolenia podnoszące kompetencje i/lub dające nowe umiejętności zawodowe i społeczne, kluby pracy czy inne formy działań samopomocowych),</p> <ul style="list-style-type: none"> • Działania profilaktyczne, integrujące i animacyjne, m.in.: zajęcia profilaktyczne i socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, warsztaty terapeutyczne dla dorosłych, zajęcia informatyczne dla dzieci i dorosłych. • Działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe. • Działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej z wykorzystaniem m.in.: lidera lub animatora aktywności lokalnej oraz obywatelskiej. 				<p>zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna – 100</p> <p>Sposób pomiaru: Informacja od pracowników społecznych GOPS</p>

Źródło: Opracowanie własne

9.1.2 UZUPEŁNIAJĄCE PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

Gmina Sośno w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji nie przewiduje realizacji uzupełniających (pozostałych) przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

.

10 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

10.1 MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY POSZCZEGÓLNYMI PROJEKTAMI REWITALIZACYJNYMI ORAZ POMIĘDZY DZIAŁANAMI RÓŻNYCH PODMIOTÓW I FUNDUSZY NA OBSZARZE OBJĘTYM LOKALNYM PROGRAMEM REWITALIZACJI

Komplementarność jest jednym z ważnych aspektów Programu Rewitalizacji. Zapewnienie powiązań pomiędzy poszczególnymi projektami skutkować będzie lepszym i bardziej efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Według *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* opracowanych przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju wymogiem koniecznym przy opracowaniu programów rewitalizacji jest konieczność zapewnienia komplementarności w pięciu aspektach: przestrzennym, problemowym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

10.1.1 KOMPLEMENTARTNOŚĆ PRZESTRZENNA

Komplementarność przestrzenną w Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno zapewniają projekty wyznaczone do realizacji na obszarze rewitalizacji pozwalające na wyprowadzenie go ze stanu kryzysowego. Są to projekty wzajemnie ze sobą powiązane, synergiczne i wzajemnie się dopełniające, a ich realizacja wpłynie na poprawę sytuacji całego obszaru rewitalizacji. O delimitacji obszaru rewitalizacji decydowała, zarówno sytuacja społeczno-gospodarcza (wartości wskaźników), jak i wola mieszkańców gminy. Planowana interwencja nie spowoduje przesunięcia problemów na inny obszar a także nie doprowadzi do niepożądanych efektów społecznych takich jak segregacja społeczna i wykluczenie

Wszystkie zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane. Stanowią odpowiedź na główne problemy obszaru rewitalizacji, natomiast zasięg ich oddziaływania będzie dużo większy niż wyznaczony obszar rewitalizacji, gdyż z efektów rewitalizacji przestrzennej (ze zmodernizowanej infrastruktury) będą korzystać nie tylko mieszkańcy danego obszaru, ale również mieszkańcy innych miejscowości, a także przedsiębiorcy. Dzięki tak dużemu promieniowaniu zaplanowanych projektów zapewnione zostanie, że program rewitalizacji będzie efektywnie oddziaływał na całą Gminę. Projekty te będą mieć pozytywny wpływ na obszar i mieszkańców Gminy, przyczynią się do zwiększenia integracji i aktywizacji społeczności lokalnej.

Na terenie rewitalizowanym zaplanowano modernizację obiektów w celach stworzenia świetlic wiejskich i biblioteki. Atrakcyjne świetlice wiejskie i biblioteka zaplanowane w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji, będą przede wszystkim miejscem spotkań mieszkańców z terenów rewitalizowanych, zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale infrastruktura powstała w wyniku realizacji projektów będzie dostępna również dla mieszkańców tych obszarów Gminy, które nie zostały wyznaczone do rewitalizacji. Dzięki temu nastąpi rzeczywista integracja lokalnej społeczności.

Projekt społeczny skierowane do grup wykluczonych społecznie, przyczyni się do ożywienia społecznego mieszkańców zdegradowanych sołectw oraz spadku liczby osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Przeprowadzone szkolenia, kursy i zajęcia edukacyjne mogą pośrednio przyczynić się do znalezienia pracy przez osoby bezrobotne. W konsekwencji spowoduje to ograniczenie bezrobocia na obszarze zdegradowanych sołectw. Powyższe zjawisko będzie oddziaływać na obszar całej Gminy, ponieważ poprawa sytuacji materialnej osób z grup wykluczonych społecznie spowoduje ograniczenie liczby beneficjentów pomocy społecznej i występowania negatywnych zjawisk społecznych. Projekty społeczne będą realizowane w zmodernizowanej świetlicy a także biblioteki w Wielowiczu. W zmodernizowanej świetlicy wiejskiej w Toninku również będą się odbywały zajęcia aktywizujące mieszkańców, szkolenia, kursy i różne imprezy o charakterze kulturalnym i społecznym. Zaplanowane działania z pewnością zmniejszą liczbę osób korzystających z pomocy społecznej i bezrobotnych w rewitalizowanych sołectwach jak i w całej Gminie.

10.1.2 KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROBLEMA

Lokalnym Programie Rewitalizacji dla Gminy Sośno zapewniona została także komplementarność problemowa. Zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne wzajemnie dopełniają się tematycznie, sprawiając że realizowany LPR będzie oddziaływał na obszar rewitalizacji we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, gospodarczym, przestrzennofunkcyjnym, technicznym, środowiskowym). Projekty polegające na poprawie dostępu do infrastruktury publicznej przełożą się na wzrost poczucia tożsamości lokalnej i budowanie silnego kapitału społecznego.

PROJEKTY ZINTEGROWANE		WZAJEMNY WPŁYW PROJEKTÓW	EFEKTY
Nasza Aktywność – Nasza Przyszłość (3)	Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku (1)	Na terenie sołectwa Toninek brak jest miejsc, w których osoby w różnym wieku i dotknięte różnymi problemami w tym korzystające z usług pomocy społecznej mogłyby spędzać wolny czas w sposób aktywny, integrując się przy tym z innymi mieszkańcami sołectwa, a także uczestniczyć w szkoleniach kursach aktywizacji zawodowej itp. Brak odpowiedniej infrastruktury powoduje, że mieszkańcy niechętnie wychodzą ze swoich domów, co wpływa niekorzystnie na integrację społeczną i ich aktywizację zawodową. Modernizacja budynku świetlicy wiejskiej w Toninku zapewni stworzenie tego typu infrastruktury. W budynku świetlicy wiejskiej będą mogły być realizowane zajęcia zmierzające do aktywizacji zawodowej osób długotrwale bezrobotnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym	<ul style="list-style-type: none"> • Przystosowanie obiektu do funkcji społecznych • Poprawa sfery przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji • Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu • Wzrost aktywności społecznej, a także integracja i włączenie społeczne, • Brak niekorzystnego wpływu na sferę środowiskową (polepszenie warunków – ocieplenie świetlicy), • Spadek liczby osób wykluczonych społecznie i bezrobotnych
	Rozbudowa, przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem osp wraz ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu (2)	Na terenie sołectwa Wielowicz brak jest miejsc, w których osoby w różnym wieku i dotknięte różnymi problemami w tym korzystające z usług pomocy społecznej mogłyby spędzać wolny czas w sposób aktywny, integrując się przy tym z innymi mieszkańcami sołectwa, a także uczestniczyć w szkoleniach kursach itp. Brak odpowiedniej infrastruktury powoduje, że mieszkańcy niechętnie wychodzą ze swoich domów, co wpływa niekorzystnie na integrację społeczną i ich aktywizację	<ul style="list-style-type: none"> • Przystosowanie obiektu do funkcji społecznych • Poprawa sfery przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji • Poszerzenie oferty spędzania wolnego czasu • Wzrost aktywności społecznej, a także integracja i włączenie społeczne, • Spadek liczby osób wykluczonych społecznie i bezrobotnych, • Brak niekorzystnego wpływu na sferę środowiskową (polepszenie warunków

		zawodową. Modernizacja budynku świetlicy wiejskiej i garażu po OSP i otwarcie biblioteki w Wielowiczu zapewni stworzenie tego typu infrastruktury. W budynku świetlicy wiejskiej i bibliotece będą mogły być realizowane zajęcia zmierzające do aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	– ocieplenie świetlicy)
--	--	--	-------------------------

Źródło: Opracowanie własne

Podczas podejmowania strategicznych decyzji przez samorząd lokalny na innych polach, pod uwagę brane będą zaplanowane działania rewitalizacyjne, aby zapewnić lepszą koordynację tematyczną i organizacyjną działań administracji. Należy wskazać, że program rewitalizacji wykazuje zgodność z dokumentami strategicznymi m. in. na poziomie lokalnym, tak więc już na poziomie programowania rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa.

10.1.3 KOMPLEMENTARTNOŚĆ PROCEDURALNO-INSTYTUCJONALNA

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno charakteryzuje się komplementarnością proceduralno-instytucjonalną gdyż obejmuje system zarządzania procesem rewitalizacji, który pozwoli na efektywne współdziałanie interesariuszy, w tym niezależnych od siebie instytucji i podmiotów. Szczegółowy system zarządzania procesem rewitalizacji został przedstawiony w kolejnych rozdziałach niniejszego dokumentu, jest on spójność i przejrzysty. Instytucją bezpośrednio zaangażowaną w proces rewitalizacji na obszarze gminy Sośno oraz koordynującą wdrażanie LPR jest Wójt Gminy Sośno oraz osoba wyznaczona – Koordynator Rewitalizacji.

Wśród struktur organizacyjnych biorących udział w realizacji LPR wymienić należy dwa typy podmiotów:

- podmiot zarządzający, czyli jednostka nadzorująca oraz koordynująca wdrożenie programu, jako całości, a przy tym prowadząca monitoring i ocenę programu,
- podmioty wykonawcze, czyli jednostki realizujące poszczególne zadania.

Kompleksowa rewitalizacja obszaru zdegradowanego wymaga współpracy wszystkich rodzajów jednostek funkcjonujących na obszarze gminy, dlatego korzystnym modelem jest

współpraca podmiotów publicznych, prywatnych i społecznych. System zarządzania programem rewitalizacji został osadzony w systemie działania i zarządzania Gminy Sośno w związku z czym zapewniona jest komplementarność proceduralna i instytucjonalna.

10.1.4 KOMPLEMENTARTNOŚĆ MIĘDZYOKRESOWA

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno zwraca także uwagę na zachowanie ciągłości programowej. Przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją ciągłość i kontynuację w obecnym dokumencie. Zidentyfikowane projekty inwestycyjne i nie inwestycyjne stanowią kontynuację zrealizowanych już przedsięwzięć, zarówno tych wspartych ze środków unijnych, jak i tych realizowanych przy udziale środków krajowych. Komplementarność projektów opiera się na wykorzystaniu doświadczeń powstałych produktów i rezultatów, udziale tych samych użytkowników, pełnieniu tych samych funkcji. Ponadto obejmują kompleksowe rozwiązania obszarowe w zakresie rozwiązywania problemów i zaspokajanie potrzeb.

Na uwagę zasługuje fakt, iż wiele projektów zrealizowanych w poprzednich latach na terenie Gminy Sośno dotyczyło remontu i modernizacji świetlic wiejskich, wyposażenia świetlic wiejskich, czy budowy placów zabaw na terenie Gminy Sośno. Miało to znaczny wpływ na integrację mieszkańców terenów, na których realizowane były wymienione inwestycje. W celu kontynuacji integracji i aktywizacji społeczności lokalnej niezbędna jest realizacja zadań infrastrukturalnych objętych niniejszym Lokalnym Programem Rewitalizacji. Na wyznaczonych obszarach rewitalizacji nie przeprowadzono działań dotyczących stworzenia miejsc integracji mieszkańców. Aby aktywizacja społeczna na terenie całej Gminy Sośno odznaczała się wysokim poziomem, konieczne jest kontynuowanie zadań w zakresie tworzenia świetlic wiejskich. Dodatkowo integrację mieszkańców, w szczególności grup wykluczonych społecznie, umocni realizacja działań z projektu „miękkiego” dotyczącego aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez realizację różnych szkoleń, kursów i zajęć edukacyjnych. Zrealizowane projekty infrastrukturalne i zaplanowane do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno działania „miękkie”, zapewnią komplementarność międzyokresową działań realizowanych na terenie Gminy Sośno.

10.1.5 KOMPLEMENTARTNOŚĆ ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA

Projekty, które zostały zapisane w Lokalnym Program Rewitalizacji dla Gminy Sośno mają możliwość realizacji przy udziale różnych źródeł finansowania w tym środków unijnych.

W Lokalnym Programie Rewitalizacji wykorzystano możliwość łączenia wsparcia ze środków EFRR i EFS (dzięki dużej synergii projektów rewitalizacyjnych) w celu realizacji założonych celów i wyprowadzania obszaru ze stanu kryzysowego. Realizacja projektów rewitalizacyjnych z różnych źródeł z wykluczeniem ryzyka podwójnego finansowania pozwala na uzyskanie korzystnych efektów i wpływa na wzrost dynamiki pożądaných zmian. Ponadto projekty zapisane w dokumencie dają także możliwość włączenia środków prywatnych w finansowanie procesów rewitalizacji.

11 MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

11.1 MECHANIZMY WŁĄCZENIA INTERESARIUSZY W PROCES REWITALIZACJI

Ideą rewitalizacji jest wyprowadzenie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, poprzez prowadzone w sposób kompleksowy, zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, które są skoncentrowane terytorialnie i prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie Lokalnego Programu Rewitalizacji. Podmioty zaliczane do interesariuszy rewitalizacji to:

- Mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wieczyści nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze;
- Mieszkańcy Gminy inni niż mieszkańcy obszaru rewitalizacji;
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność gospodarczą na terenie Gminy;
- Podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić działalność społeczną na terenie Gminy, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne;
- Jednostka samorządu terytorialnego i jej jednostki organizacyjne;
- Organy władzy publicznej.

Partycypacja społeczna jest nieodłącznym elementem procesu rewitalizacji i stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu (diagnozowanie, programowanie, wdrażanie, monitorowanie). Partycypacja powinna być ukierunkowana na możliwie dojrzałe formy uczestnictwa społeczności w podejmowaniu decyzji, które jej dotyczą. Prace nad przygotowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno oparte były na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy w tym szczególnie ze społecznością obszaru rewitalizacji, innymi ich użytkownikami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi. Partycypacja społeczna polega na realizacji wśród interesariuszy następujących działań:

- prowadzeniu działań edukacyjnych i informacyjnych o procesie rewitalizacji, skierowanych do interesariuszy (o zasadach, celach, istotnie prowadzenia rewitalizacji oraz jej przebiegu),
- inicjowaniu, umożliwianiu i wspieraniu działań służących rozwijaniu dialogu między interesariuszami oraz ich integracji wokół rewitalizacji,
- zapewnieniu udziału interesariuszy w przygotowaniu dokumentów dotyczących rewitalizacji,

- wspieraniu inicjatyw zmierzających do zwiększania udziału interesariuszy w przygotowywaniu i realizacji programu rewitalizacji,
- zapewnieniu w czasie przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji możliwości wypowiedzenia się przez interesariuszy,
- poznaniu potrzeb i oczekiwań interesariuszy oraz dążenia do spójności planowanych z nimi działań.

W przygotowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji wykorzystano formy konsultacji społecznych:

- zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, w tym formularzy zamieszczonych na stronie Gminy w BIP,
- spotkania i debaty z interesariuszami,
- zbieranie uwag i opinii w formie ankiet skierowanych do wszystkich interesariuszy.

Dla zapewnienia efektywnej współpracy z partnerami procesu rewitalizacji wykorzystano na każdym etapie prac następujące narzędzia komunikacji i informowania interesariuszy:

- strona internetowa Gminy Sośno wraz z pocztą elektroniczną Koordynatora Rewitalizacji,
- lokalne media,
- spotkania Zespołu ds. Rewitalizacji wraz z przedstawicielami kluczowych dla rewitalizacji zdegradowanych obszarów gminy partnerów z sektora społecznego i gospodarczego oraz ekspertem zewnętrznym,
- spotkania informacyjno-konsultacyjne z mieszkańcami, w szczególności z obszarów zdegradowanych, organizowane w miarę postępu prac rewitalizacyjnych.

Partycypacja społeczna prowadzona i realizowana była na głównych etapach pracy nad Lokalnym Programem Rewitalizacji,

- Diagnozowanie i wyznaczenie obszaru zdegradowanego i propozycji obszaru rewitalizacji,
- Opracowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- Realizacja, wdrażanie i monitorowanie Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- Aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Na podstawie dotychczasowych doświadczeń w zakresie konsultacji i partycypacyjnego charakteru współpracy z lokalną społecznością, uznano, że na terenie Gminy Sośno,

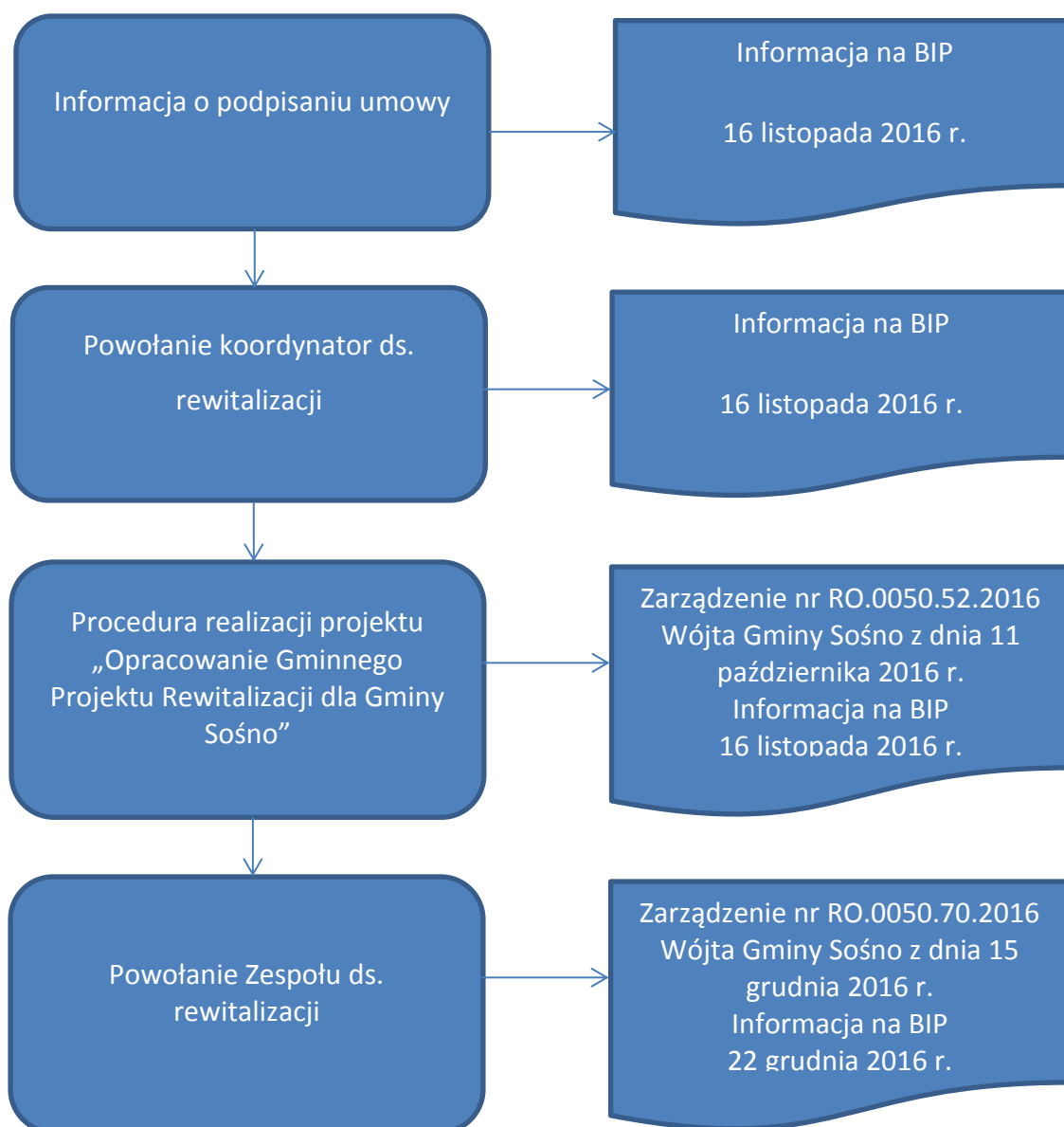
w procesie opracowywania dokumentu LPR najbardziej efektywne i angażujące mieszkańców partycypacyjne metody konsultacji to:

- analiza potrzeb w formie ankiet - sondaż na temat sytuacji obecnej i oczekiwań wobec przyszłości obszaru (diagnoza lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych). Ankieta zawierająca tzw. fiszki projektowe od mieszkańców, czyli propozycje działań rewitalizacyjnych dostępna będzie na stronie internetowej Gminy Sośno,
- e-konsultacje (odbyły się począwszy od 8 maja 2017 r. – 21 maja 2017 r.) prośba o wyrażenie opinii o opracowywanym dokumencie na poszczególnych etapach prac nad nim, kierowana do mieszkańców obszaru za pomocą strony internetowej Gminy Sośno (w postaci KARTY UWAG do wypełnienia),
- możliwość zapoznania się z kolejnymi etapami prac nad dokumentem, złożenia swoich opinii i uwag, przedyskutowania interesujących mieszkańców kwestii możliwa jest w trakcie całego procesu u Koordynatora Rewitalizacji, w dniach i godzinach pracy Urzędu Gminy Sośno, tj. od poniedziałku do piątku w godzinach 7:15 do 15:15.
- wykorzystanie grup przedstawicielskich – 2 spotkania warsztatowe z mieszkańcami, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi, pracownikami Urzędu Gminy i gminnych jednostek organizacyjnych. Ta forma konsultacji jest szczególnie skuteczna z punktu widzenia integrowania mieszkańców wokół wspólnych celów. Następuje bowiem pisemne opracowanie wyników dyskusji na forum i ich wykorzystanie przez Zespół ds. Rewitalizacji. Do tej metody konsultacji zakwalifikować również należy spotkania w ramach Zespołu ds. rewitalizacji.

W ramach partycypacji zostanie również zorganizowane spotkanie podsumowujące, na którym przedstawione zostanie wypracowany dokument.

Przygotowany dokument zostanie poddany konsultacjom zgodnie z obowiązującymi przepisami gminnymi. Obecnie obowiązują przepisy uchwały Nr XVIII/110/2016 Rady Gminy Sośno z dnia 21 czerwca 2015 r. w sprawie regulaminu konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno.

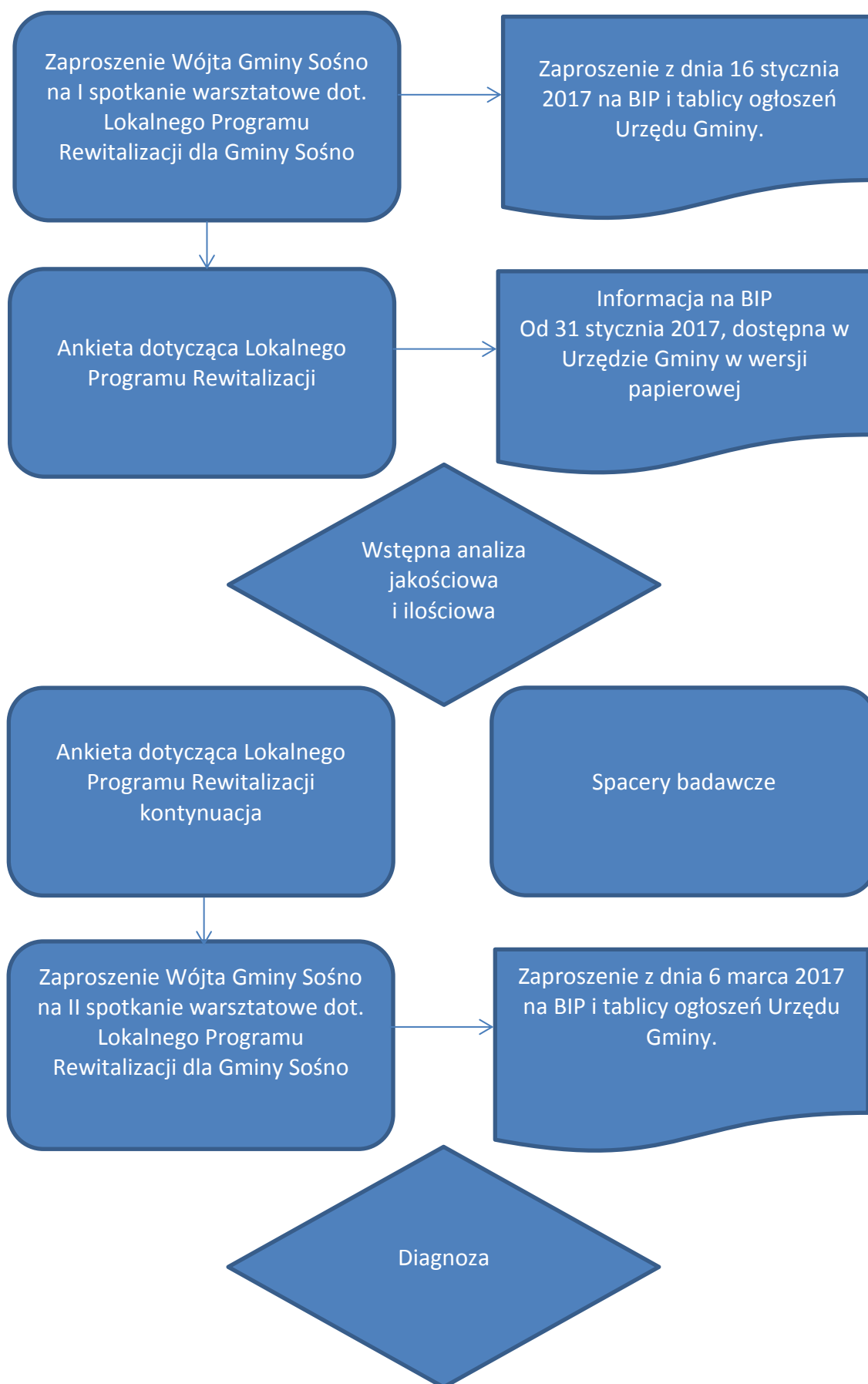
Na rys. 10 zaprezentowano schemat mechanizmu włączania interesariuszy w proces rewitalizacji.

Rysunek 15 Schemat mechanizmu włączania interesariuszy w proces rewitalizacji

11.1.1 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE DIAGNOZOWANIA I WYZNACZANIA OBSZARU ZDEGRADOWANEGO I REWITALIZACJI

Wyznaczanie obszaru zdegradowanego i rewitalizowanego w sposób wymaga zarówno analizy wskaźnikowej – ilościowej jak i rozpoznania jakościowego problemów i potencjałów Gminy. Jest to proces wymagający dużego zaangażowania ze strony Zespołu ds. rewitalizacji jak i osób opracowujących diagnozę. Podstawowe elementy prac prezentuje symbolicznie rys. 11

Rysunek 16 Schemat partycypacji społecznej na etapie diagnozowania i wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Wyniki analizy wskaźnikowej, ankiet i spotkań, które dzięki obecności osób zaangażowanych w życie Gminy przeradzały się w gorące debaty wskazują na braki miejsc reprezentujących odpowiedni poziom jakościowy, w których można by prowadzić działania aktywizujące. Dyskutanci wskazywali, że trudno liczyć na obecność zarówno bezrobotnych jak i ubogich zapraszając ich do obiektu przypominającego codzienną biedę. Tymczasem pomysłów na działanie jest wiele, są także możliwości pozyskiwania zarówno współpracowników jak i środków na różne programy wsparcia. Dlatego należy wykorzystać istniejące potencjały, w tym głównie w Wielowiczu (ze względu na bardzo dużą aktywność organizacji pozarządowych) i w Toninku (ze względu na relatywnie niewielkie potrzebne nakłady).

11.1.2 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE KONSULTACJI PROJEKTU LOKALNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

Rada Gminy Sośno podjęła w dniu 21 czerwca 2016 roku uchwałę nr XVIII/110/2016 w sprawie regulaminu konsultacji. Na jej podstawie na sesji w dniu 14 kwietnia 2017 roku Rada Gminy przyjęła uchwałę nr XXVI/171/2017 w sprawie przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno w przedmiocie projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Zgodnie z tą uchwałą określono następujący tryb:

1. Konsultacje polegają na przedłożeniu mieszkańcom z terenu gminy Sośno projektu LPR;
2. Konsultacje przeprowadza się w formie przyjmowania opinii i wniosków, do projektu LPR według wzoru „karty uwag”, która zostanie udostępniona mieszkańcom wraz z projektem LPR;
3. Dopuszcza się składanie opinii i wniosków w formie elektronicznej;
4. Projekt wyłożony będzie na okres 14 dni, w Urzędzie Gminy i w postaci elektronicznej w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Sośno.

Rys. 12 prezentuje schemat przygotowania projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji do konsultacji.

Rysunek 17 Schemat partycypacji społecznej na etapie konsultacji projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji

Raport z konsultacji jest załącznikiem do Lokalnego Programu Rewitalizacji.

11.1.3 PARTYCYPACJA SPOŁECZNA NA ETAPIE WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Aby zapewnić i utrzymać zainteresowanie społeczeństwa rewitalizacją oraz zagwarantować wszystkim interesariuszom wiedzę i możliwość uczestniczenia w procesie rewitalizacji, przez cały okres wdrażania prowadzone będą działania związane z promocją i informowaniem o realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych zawartych w programie oraz stanie wdrażania programu. W celu zapewnienia każdemu zainteresowanemu dostępu do tych informacji i możliwość zgłaszania uwag przewidywane są następujące formy konsultowania/informowania:

- Strona internetowa www.sosno.pl,
- Biuletyn Informacji Publicznej,
- Zebrania sołeckie,
- Promocja działań rewitalizacyjnych podczas lokalnych imprez,
- Rozmowy z przedstawicielami mieszkańców – radnymi i sołtysami.

12 SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE W ODNIESIENIU DO PROJEKTÓW REWITALIZACYJNYCH

12.1 HARMONOGRAM I SZACUNKOWE RAMY FINANSOWE

Poniższa tabela przedstawia harmonogram i szacunkowe ramy finansowe projektów realizowanych w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno.

Tabela 24 Harmonogram i szacunkowe ramy finansowe projektów

OBSZAR REWITALIZACJI	TERMIN REALIZACJI PROJEKTU	PROJEKT	TYP PROJEKTU	PODMIOTY REALIZUJĄCE PROJEKT	SZACOWANA WARTOŚĆ PROJEKTU [zł]	POZIOM DOFINANSOWANIA		ŹRÓDŁO FINANSOWANIA				DZIAŁANIE SZOOP RPO	PODDZIAŁANIE SZOOP RPO	ZINTEGROWANIE
						%	zł	ŚRODKI PUBLICZNE		ŚRODKI PRYWATNE				
TONINEK	2019-2020	Przebudowa i rozbudowa wraz z ociepleniem części budynku będącego świetlicą wiejską w Toninku (1)	Techniczny i społeczny	Gmina Sośno	82.000,00	85	69.700		EFRR	RPO WK-P 2014-2020, BUDŻET GMINY		7.1		(3)
WIELOWICZ	2018-2019	Rozbudowa, przebudowa budynku świetlicy wiejskiej z garażem osp wraz ze zmianą sposobu użytkowania na świetlicę wiejską i bibliotekę z czytelnią w Wielowiczu (2)	Techniczny i społeczny	Gmina Sośno	270.000,00	85	229.500		EFRR	RPO WK-P 2014-2020, BUDŻET GMINY		7.1		(3)
	2020-2023	Nasza Aktywność – Nasza Przyszłość (3)	Społeczny	Organizacje pozarządowe, Gminny Dom Kultury, GOPS	100.000,00	85	85.000		EFRR	RPO WK-P 2014-2020	Organizacje pozarządowe	11.1		(1), (2)

Źródło: Opracowanie własne

13 SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

13.1 SYSTEM ZARZĄDZANIA REALIZACJĄ PROGRAMU REWITALIZACJI

13.1.1 STRUKTURA ZARZĄDZANIA

Za wdrażanie, monitoring i ewaluację Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno będzie odpowiadać Wójt Gminy Sośno. Jako organ wykonawczy jest odpowiedzialny za realizację wszystkich działań rewitalizacyjnych określonych w niniejszym Programie. W zakresie zadań, które będą realizowane przez lub przy współudziale podmiotów prywatnych Wójt będzie sprawował kontrolę nad zgodnością ich realizacji z celami rewitalizacyjnymi.

Wyznaczony zostanie odpowiedni pracownik Urzędu Gminy tj. inspektor ds. rozwoju i gospodarki komunalnej, dalej nazywany Koordynatorem Rewitalizacji. Jest to stanowisko funkcjonujące w ramach aktualnych struktur Urzędu Gminy. Będzie on odpowiadał bezpośrednio za realizację Programu, a przede wszystkim za zarządzanie Programem, w tym koordynację współpracy pomiędzy różnymi, publicznymi i prywatnymi interesariuszami rewitalizacji. Do jego zadań będzie należeć także organizowanie spotkań podmiotów, archiwizowanie dokumentacji związanej z Lokalnym Programem Rewitalizacji oraz monitorowanie postępów w realizacji LPR.

W toku prowadzenia procesów rewitalizacyjnych przewiduje się ścisłą, zadaniową współpracę pomiędzy osobą odpowiedzialną za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji, a podmiotami publicznymi i prywatnymi, które będą wykonawcami zadań i projektów rewitalizacyjnych. Wójt Gminy i Koordynator Rewitalizacji będą na bieżąco korzystali z pomocy wszystkich struktur, komórek Urzędu Gminy i jednostek organizacyjnych Gminy. Ponadto istotną rolę w niniejszych procesach odegrają również pracownicy zatrudnieni w strukturze Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sośnie i Gminnego Domu Kultury, którzy będą zaangażowani w projekty dotyczące aktywizacji osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym i włączenia tych osób. W ramach kompetencji i struktury urzędu realizacja zadań/projektów zlecana będzie tym jednostkom i podmiotom, które posiadają najlepsze kompetencje wykonawcze, np. zadania społeczne będą realizowane przy współpracy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej lub organizacji pozarządowych na podstawie umów. Koordynator Rewitalizacji jest także odpowiedzialny za promocję i współpracę w zakresie swoich kompetencji z radnymi gminy oraz mieszkańcami gminy. Rada Gminy również będzie zaangażowana w proces realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

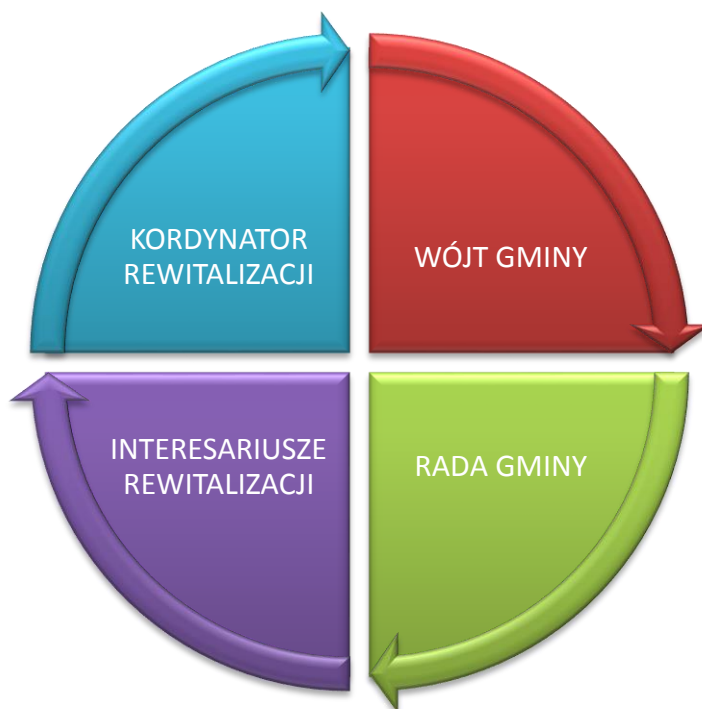
Najważniejsze zadania podmiotów uczestniczących w procesie przygotowania i wdrażania programu rewitalizacji:

- Wójt Gminy:
  - Koordynowanie całego procesu rewitalizacji;
  - Prowadzenie analiz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, sporządzeniu lub zmianie LPR, ocenie aktualności i stopnia jego realizacji;
  - Prowadzenie konsultacji społecznych;
  - Ogłaszanie informacji o podjęciu uchwały w sprawie uchwalenia LPR;
- Rada Gminy:
  - Zatwierdzenie i uchwalenie LPR;
  - Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w LPR, służących realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy;
  - Uchwalanie zmian LPR;
  - Podjęcie uchwały o uchyleniu LPR w całości lub w części w przypadku stwierdzenia osiągnięcia celów rewitalizacji w nim zawartych.
- Koordynator rewitalizacji – pracownik Urzędu Gminy:
  - Współpraca ze wszystkimi podmiotami zaangażowanymi w realizację programu,
  - Koordynowanie działań projektowych wymagających jednoczesnego zaangażowania jednostek i spółek gminy oraz strony społecznej,
  - Składanie wniosków i pozyskiwanie środków zewnętrznych na ich realizację,
  - Ocena projektów zgłoszonych do realizacji na obszarze objętym rewitalizacją pod kątem osiągnięcia celów programu,
  - Przygotowywanie projektów aktualizacji programu, w tym w szczególności wykazu projektów,
  - Promocja programu,
  - Organizacja i wdrażanie systemu monitorowania rzeczowego i finansowego dla programu,
  - Dokonywanie okresowych przeglądów realizacji projektów,
  - Sporządzanie raportów okresowych oraz raportu końcowego z realizacji programu,

- Współpraca z innymi referatami Urzędu Gminy w zakresie realizacji programu.

Istotą procesu rewitalizacji jest prowadzenie przez interesariuszy skoordynowanych działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki. Charakterystyka interesariuszy i mechanizmy partycypacyjne opisane zostały w rozdziale 11.

Z powyższego wynika, że podmiotami zaangażowanymi w proces przygotowania i wdrożenia programu są: Wójt Gminy, Koordynator Rewitalizacji, Rada Gminy i Interesariusze rewitalizacji

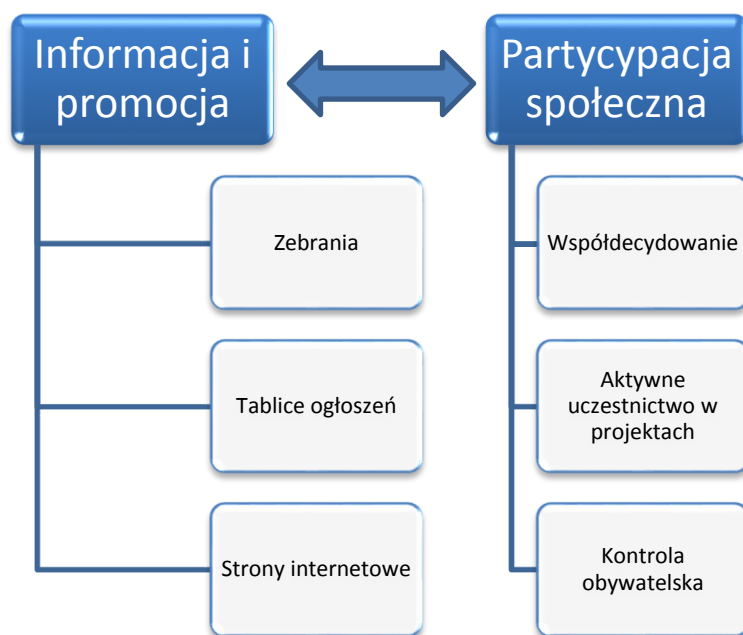
Rysunek 18 Schemat zarządzania LPR

13.1.2 SYSTEM INFORMACJI I PROMOCJI

Nieodzowną częścią realizacji procesu rewitalizacji jest informacja i promocja działań przewidzianych w Programie Rewitalizacji. Obowiązek ten spoczywa przede wszystkim na Gminie Sośno. Celem informowania Interesariuszy jest przede wszystkim zapewnienie pełniejszego przepływu informacji, stworzenie uwarunkowań do zapoznania się Interesariuszy z kształtem i postępami procesu rewitalizacji oraz promocja działań, pozyskiwanie nowych przedsięwzięć oraz podmiotów i osób skłonnych do zaangażowania w proces rewitalizacji. Zaangażowanie na każdym etapie interesariuszy zainteresowanych udziałem w programie (m.in. organizacji pożytku publicznego, stowarzyszeń, przedsiębiorców, mieszkańców gminy Sośno) umożliwi im aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych zgodnie z ich potrzebami i interesami. Dlatego też niezbędne jest umożliwienie wymiany informacji i dyskusji o kształcie, jaki powinna przybrać

rewitalizacja za pomocą różnorodnych instrumentów promocyjnych i informacyjnych. Poniższy schemat przedstawia instrumenty systemu informacji i promocji w powiązaniu z mechanizmami włączenia mieszkańców i partnerów w proces rewitalizacji.

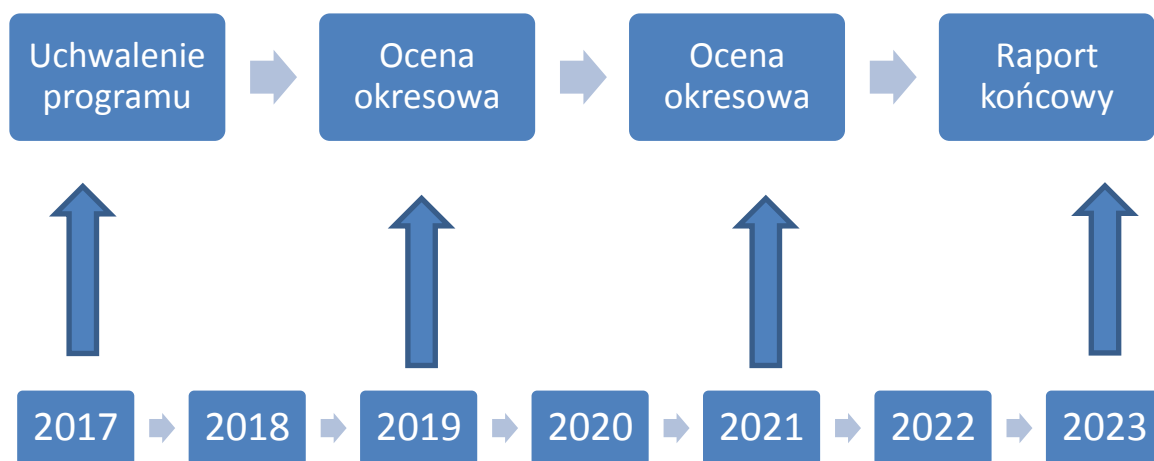
Rysunek 19 Schemat przedstawiający instrumenty systemu informacji i promocji w połączeniu z mechanizmami włączenia interesariuszy

Jak wynika z powyższego schematu działania informacyjne i promocyjne są związane z mechanizmami włączenia interesariuszy w proces rewitalizacji. Aby udział lokalnej społeczności w tworzeniu i wdrażaniu programu przyniósł spodziewane efekty, konieczne jest prowadzenie szeregu działań, skupiających się przede wszystkim na:

- Organizacji zebrań z mieszkańcami zwłaszcza obszarów rewitalizowanych oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi, które stanowią forum wymiany informacji i pomysłów na działania rewitalizacyjne,
- Publikowaniu ogłoszeń zamieszczanych na tablicach ogłoszeń,
- Wykorzystaniu możliwości kontaktu elektronicznego w postaci publikacji na stronach internetowych.

13.1.3 HARMONOGRAM REALIZACJI PROGRAMU REWITALIZACJI

Ramowy harmonogram realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Sośno obejmuje okres od 2016 r. kiedy zostały rozpoczęte prace nad programem do końca 2023 r., czyli do planowanego zakończenia realizacji projektów wynikających z programu.

Rysunek 20 Schemat przedstawiający ramowy harmonogram rewitalizacji

Szczegółowe informacje na temat realizacji programu wynikają z rozdziałów 8,9 i 12.

**14 SYSTEM MONITORINGU I OCENY
SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ ORAZ SYSTEM
WPROWADZANIA MODYFIKACJI W REAKCJI NA
ZMIANY W OTOCZENIU LPR**

14.1 SYSTEM MONITORINGU I OCENY SKUTECZNOŚCI DZIAŁAŃ

Monitorowanie postępów realizacji oparte będzie na stałym pozyskiwaniu i analizowaniu danych dotyczących realizacji poszczególnych projektów. Bieżąca i systematyczna analiza danych ilościowych i jakościowych osiągniętych w trakcie realizacji projektu i porównanie ich z zaplanowanymi w programie, pozwoli na wykrycie rozbieżności oraz umożliwi odpowiednio wczesną korektę możliwych do przewidzenia komplikacji. Zastosowane będą dwie formy monitoringu: monitorowanie postępu prac oraz monitorowanie środków finansowych projektu.

Monitoring rzeczowy obejmuje proces realizacji i polegać będzie przede wszystkim na bieżącej kontroli zakresu merytorycznego prowadzonych działań oraz harmonogramu wdrażania projektu na podstawie pomiarów osiągnięcia założonych rezultatów oraz wskaźników realizacji i ich analizy, a także weryfikacji przedmiotowej zgodności z założeniami LPR.

Monitorowanie efektów działań rewitalizacyjnych będzie się odbywać na dwóch poziomach:

- wskaźniki produktu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów w podrozdziale 8.2 WSKAŹNIKI,
- wskaźniki rezultatu na poziomie realizowanych projektów: określone indywidualnie dla poszczególnych projektów w podrozdziale 8.2 WSKAŹNIKI,

Monitoring finansowy obejmuje zarządzanie środkami przyznanymi na realizację programu i jest podstawą oceny sprawności ich wydatkowania. Polegać będzie na bieżącej kontroli finansowych aspektów inwestycji: przepływów gotówkowych i poziomu wykorzystania funduszy w poszczególnych kategoriach budżetowych, weryfikacji kwalifikowalności kosztów oraz gromadzeniu informacji o źródłach finansowania programu i stopniu wykorzystania dotacji. Istotnym elementem będzie również kontrola wykonania wzajemnych rozliczeń i zobowiązań z podwykonawcami, ewentualnymi partnerami, uczestnikami projektu i pracownikami oraz weryfikacja finansowej zgodności z założeniami programu.

Monitoring końcowy zweryfikuje, czy wytyczone cele zostały zrealizowane.

Wszystkie projekty objęte programem rewitalizacji będą podlegały jednakowemu systemowi oceny. Odpowiedzialny za to będzie koordynator ds. rewitalizacji. Do jego obowiązków należeć będzie także wykonanie wzoru formularza oceny projektu, który będzie wypełniany przez poszczególne podmioty wykonujące projekty rewitalizacyjne. Umożliwi to oszacowanie wartości wskaźników produktu i rezultatu z perspektywy pojedynczej inwestycji, co z kolei

umożliwi opisanie i porównanie efektów w sposób jednoznaczny i przejrzysty. Gromadzenie kart projektów inwestycji już zrealizowanych pozwoli ocenić ich skuteczność oraz zdefiniować zagrożenia i szanse inwestycji o zbliżonym charakterze. Stanowić to będzie punkt odniesienia w następnych latach procesu rewitalizacji i pozwoli nadać mu pożądany kierunek oraz uniknąć błędów dotychczas popełnionych. Okresowe badanie stopnia realizacji wskaźników będzie się odbywać co dwa lata.

Lokalny Program Rewitalizacji będzie oceniany pod względem aktualności i stopnia realizacji przez Wójta co najmniej raz na 2 lata. Ocena sporządzona przez Wójta zostanie ogłoszona oraz na stronie internetowej Gminy Sośno, dzięki czemu wszyscy interesariusze rewitalizacji będą mogli się z nią zapoznać i zgłosić ewentualne uwagi. W przypadku stwierdzenia, że Lokalny Program Rewitalizacji wymaga zmian, Wójt wystąpi do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę, uwzględniając wnioski i uwagi zgłoszone przez interesariuszy rewitalizacji. Przyjęty system monitorowania jest podstawą do efektywnej ewaluacji i aktualizacji LPR w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów. Systematyczna ocena i aktualizacja umożliwi dostosowywanie założeń Lokalnego Programu Rewitalizacji do bieżących uwarunkowań zewnętrznych wpływających na efektywność realizacji zaplanowanych działań mających na celu poprawę zdiagnozowanej sytuacji kryzysowej.

14.2 SYSTEM WPROWADZANIA ZMIAN

Ze względu na cel i charakter Lokalny Program Rewitalizacji ma formułę otwartą, tzn. że w przypadku zmiany wymogów prawnych, pojawiania się nowych problemów oraz wykreowania nowych projektów – będzie on aktualizowany. Projekty odpowiadające na zidentyfikowane problemy będą systematycznie przygotowywane w całym okresie wdrożeniowym.

Sytuacje, w których konieczna może być zmiana programu to m.in.:

- Zmiana aktualnych warunków sytuacji społeczno-gospodarczej gminy;
- Nowo zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania mieszkańców obszarów kryzysowych;
- Wzrost bądź spadek poziomu zaangażowania podmiotów lokalnych w planowane działania;
- Konieczność dostosowania działań do możliwości budżetu gminy oraz dostępności środków zewnętrznych;

- Kiedy nastąpi wzrost bądź brak zmiany względem liczby osób korzystających z pomocy społecznej na obszarze rewitalizacji;
- Kiedy nastąpi wzrost bądź brak zmiany względem liczby osób bezrobotnych na obszarze rewitalizacji;
- Kiedy nastąpi spadek bądź brak zmiany względem liczby podmiotów gospodarczych na obszarze rewitalizacji

W przypadku stwierdzenia, że LPR wymaga zmiany, Wójt występuje do Rady Gminy z wnioskiem o jego zmianę. Zmiana programu następuje w trybie, w jakim został on uchwalony.

15 ZAŁĄCZNIKI

PODSTAWY PRAWNE KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Konsultacje społeczne to proces, w którym przedstawiciele władz prezentują obywatelom projekty przedsięwzięć, które będą miały wpływ na życie codzienne obywateli. Konsultacje nie ograniczają się jednak tylko do przedstawienia tych planów, ale także do wysłuchania opinii na ich temat, modyfikowania projektów i informowania o ostatecznej decyzji. Konsultacje społeczne są istotnym elementem demokratycznego państwa prawa. Podstawy prawne do ich przeprowadzania zawiera wiele aktów normatywnych, m.in.:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku. Wywodzić potrzebę konsultacji można z wielu zasad konstytucyjnych. Za podstawowe zasady dotyczące dialogu należy uznać:
  - a) zasadę dialogu społecznego jako podstawy dla różnych form i metod współpracy między partnerami społecznymi (preambuła konstytucji);
  - b) zasadę demokratycznego państwa prawnego, zakładającą między innymi (współ)decydowanie obywateli, poprzez szeroki wachlarz rozwiązań instytucjonalnych i proceduralnych, o formie i treści rozstrzygnięć władzy publicznej (art. 2);
  - c) zasadę pomocniczości jako elementu „umacniającego uprawnienia obywateli i ich wspólnot” poprzez zapewnianie im pierwszeństwa w rozwiązywaniu problemów społecznych (preambuła i rozdz. VII poświęcony samorządowi terytorialnemu).

Pomimo braku bezpośrednich zapisów dotyczących konsultacji wyżej cytowane zapisy tworzą podstawy dla ich stosowania w praktyce społecznej;

- 2) ustawa z 8 marca 1990 o samorządzie gminnym w artykule 5a stanowi, że *w wypadkach przewidzianych ustawą oraz w innych sprawach ważnych dla gminy na jej terytorium mogą być przeprowadzane konsultacje z mieszkańcami gminy;*
- 3) ustawa z 3 października 2008 o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania już na poziomie definicji w art. 3 stanowi: *Ilekróć w ustawie jest mowa o:... ocenie oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko – rozumie się przez to postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia, obejmujące w szczególności:... zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w postępowaniu;*

- 4) ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju w art. 6 punkt 1 brzmi następująco: *Podmiot opracowujący projekt strategii rozwoju ogłasza w dzienniku o zasięgu krajowym oraz na swojej stronie internetowej informację o konsultacjach, a w szczególności zaproszenie do uczestnictwa w procesie konsultacji, miejsce i tematy spotkań i konferencji oraz adres strony internetowej, na której zamieszczono projekt strategii rozwoju,...;*
- 5) ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 24 kwietnia 2003 roku w art. 5 stanowi: *...Organy administracji publicznej prowadzą działalność w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami ... prowadzącymi, odpowiednio do terytorialnego zakresu działania organów administracji publicznej, działalność pożytku publicznego w zakresie odpowiadającym zadaniom tych organów... Współpraca... odbywa się w szczególności w formach:... wzajemnego informowania się o planowanych kierunkach działalności;... konsultowania projektów aktów normatywnych dotyczących sfery zadań publicznych,...;*
- 6) uchwała nr XVIII/110/2016 Rady Gminy Sośno z dnia 21 czerwca 2016 r. w sprawie regulaminu konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno;
- 7) uchwała nr XXVI/171/2017 Rady Gminy Sośno z dnia 27 kwietnia 2017 r. w sprawie przeprowadzenia konsultacji z mieszkańcami gminy Sośno w przedmiocie projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji.

PRZEBIEG KONSULTACJI SPOŁECZNYCH

Projekt dokumentu został poddany szerokim konsultacjom społecznym, wreszcie poddany procedurze przyjęcia przez Radę Gminy. Podczas prac nad Programem wyróżnić można cztery podstawowe etapy konsultacji:

- 1) analiza wstępna w oparciu o istniejące wyniki konsultacji wcześniej przygotowywanych dokumentów;
- 2) konsultacje robocze w trakcie prac zespołu nad przygotowaniem dokumentu w okresie od 20 stycznia 2017 r. do momentu uchwalenia dokumentu przez Radę Gminy Sośno;
- 3) konsultacje końcowe polegające na poddaniu projektu dokumentu ocenie społecznej, które przeprowadzone zostały od 8 do 21 maja 2017 roku;

4) procedowanie projektu dokumentu przed Radą Gminy.

Zaproszenie do konsultacji, określone w pkt 3, zostało skierowane do ogółu mieszkańców poprzez:

- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji wraz z projektem dokumentu na stronie internetowej Gminy,
- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji wraz z projektem dokumentu na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Sośno,
- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Gminy Sośno,
- zamieszczenie zaproszenia do konsultacji na tablicach ogłoszeń w sołectwach Gminy Sośno.

Wzór *Karty uwag* składanej w ramach konsultacji został:

- zamieszczony na stronie internetowej Gminy,
- zamieszczony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Sośno,
- kolportowany do sołectw,
- wyłożony w Urzędzie Gminy Sośno.

Zebrane podczas konsultacji wnioski, wraz z rekomendacjami ich realizacji, zamieszczono jako załącznik do niniejszego raportu.

Podczas konsultacji uzyskano wartościowe wnioski. Należy zauważyć, że Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem szczególnym, dlatego nie wszystkie wyniki konsultacji mogą zostać w nim umieszczone. Ponadto należy zaznaczyć, że wnioski wybiegające poza ustawowe możliwości działania samorządu gminnego nie mogą zostać uwzględnione w LPR, natomiast są cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców.

Dużym wyzwaniem są też potrzeby dotyczące obszarów objętych jurysdykcją innych podmiotów samorządowych (drogi i inwestycje w pasie drogowym dróg ponadgminnych), lub związanych z obowiązującym prawem krajowym. Tu też możliwości działania Gminy są ograniczone, a ewentualna partycypacja w kosztach cudzych inwestycji oznacza wydatek bez podniesienia majątku Gminy.

Pominięto także wnioski dotyczące programów aktualnie realizowanych w Gminie.

PODZIĘKOWANIA

Zespół pracujący nad Lokalnym Programem Rewitalizacji dla Gminy Sośno składa niniejszym podziękowanie za wszystkie uwagi zgłoszone na wszystkich poziomach konsultacji społecznych. Zgłoszone uwagi były cenne i zostały wykorzystane podczas przygotowywania dokumentu.

ZBIORCZE ZESTAWIENIE WNIOSKÓW ZGŁOSZONYCH PODCZAS KONSULTACJI SPOŁECZNYCH WRAZ Z PRZYJĘTYMI REKOMENDACJAMI

Wnioskodawca	Data złożenia	Uwagi mieszkańców	Przyjęte rekomendacje
Krystyna Rakowska - Małek	17.05.2017 r.	Brak zapisu w projekcie dokumentu: W projekcie dokumentu nie ujęto wszystkich propozycji projektowych dot. zarówno przedsięwzięć infrastrukturalnych, jak również obejmujących zagadnienia rewitalizacji społecznej zaproponowanych przez mieszkańców oraz członków Zespołu ds. rewitalizacji. Proponuję zebrać wszystkie propozycje projektowe, sporządzić ich tabelaryczne zestawienie i załączyć w formie załącznika do Lokalnego Programu Rewitalizacji	Jako projekty nie dotyczące obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji projekty nie mogą zostać uwzględnione w LPR, natomiast są cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców. Zestawienie propozycji projektowych zostanie ujęte w przygotowywanej Strategii rozwoju gminy Sośno.
Kamila Frydrychowicz	19.05.2017 r.	Brak zapisu w projekcie dokumentu: Propozycja projektu infrastrukturalnego – Rewitalizacja/budowa nowego placu zabaw w miejscowości Tuskowo	Jako projekt nie dotyczący obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji projekty nie może zostać uwzględnione w LPR, natomiast jest cenną informacją dla władz Gminy pozwalającą prowadzić działania wspierające potrzeby mieszkańców. Propozycja projektowa zostanie ujęta w przygotowywanej Strategii rozwoju gminy Sośno.

16 SPIS TABEL I RYSUNKÓW

Tabela 1 Zestawienie powiązań pomiędzy celami Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+ a celami Lokalnego Program

Rewitalizacji dla Gminy Sośno	15
Tabela 2 Demografia w Gminie Sośno.....	23
Tabela 3 Podział gminy Sośno na jednostki pomocnicze przyjęte do Diagnozy obszary (stan na 31.12.2015 r.)	32
Tabela 4 Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na poszczególnych obszarach w Gminie Sośno	34
Tabela 5 Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.....	35
Tabela 6 Stosunek osób długotrwale bezrobotnych względem ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Sośno	36
Tabela 7 Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze.....	37
Tabela 8 Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	37
Tabela 9 Odsetek dzieci zamieszkujących dany obszar w wieku 3-5 lat, objętych wychowaniem przedszkolnym.....	38
Tabela 10 Wyniki sprawdzianów szóstoklasisty	39
Tabela 11 Przepięstwa popełnione w gminie Sośno	40
Tabela 12 Koncentracja negatywnych zjawisk społecznych - podsumowanie.....	41
Tabela 13 Podmioty gospodarcze w Gminie Sośno z podziałem na obszary	44
Tabela 14 Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	44
Tabela 15 Negatywne zjawiska infrastrukturalne	46
Tabela 16 Koncentracja negatywnych zjawisk innych niż społeczne - podsumowanie	47
Tabela 17 Obszar rewitalizacji na terenie Gminy Sośno w odniesieniu do celów rewitalizacji i kryteriów wyboru celu rewitalizacji.....	53
Tabela 18 Zestawienie danych dla obszaru zdegradowanego (stan ludności na 31.12.2015 r.)	55
Tabela 19 Struktura ludności sołectwa Toninek.....	61
Tabela 20 Struktura ludności sołectwa Wielowicz	64
Tabela 21 Wskaźniki do osiągnięcia w wyniku realizacji projektu	75
Tabela 22 Główne projekty rewitalizacyjne	79

Tabela 23 Projekty zintegrowane	85
Tabela 24 Harmonogram i szacunkowe ramy finansowe projektów	100
Rysunek 1 Podział Gminy Sośno na jednostki pomocnicze – sołectwa.....	21
Rysunek 2 Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych	42
Rysunek 3 Obszar zdegradowany Gminy Sośno	50
Rysunek 4 Granice obszaru rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego i obszaru Gminy Sośno.....	56
Rysunek 5 Obszar rewitalizacji w sołectwie Toninek	57
Rysunek 6 Obszar rewitalizacji w sołectwie Wielowicz (część I)	58
Rysunek 7 Obszar rewitalizacji w sołectwie Wielowicz (część II – miejscowość Płosków)	59
Rysunek 8. Aktualny stan świetlicy w Toninku.	63
Rysunek 9. Toaleta świetlicy w Toninku. Stan aktualny.	64
Rysunek 10. Część budynku w Wielowiczu obecnie zajmowanego przez OSP.	67
Rysunek 11. Zewnętrzna toaleta świetlicy w Wielowiczu	68
Rysunek 12. Zewnętrzna siłownia i plac zabaw dla dzieci przy budynku świetlicy w Wielowiczu.	68
Rysunek 13 Schemat przedstawiający cel 1 rewitalizacji i kierunki działań.....	74
Rysunek 14 Schemat przedstawiający cel 2 rewitalizacji i kierunek działań.....	74
Rysunek 15 Schemat mechanizmu włączania interesariuszy w proces rewitalizacji	94
Rysunek 16 Schemat partycypacji społecznej na etapie diagnozowania i wyznaczania obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	95
Rysunek 17 Schemat partycypacji społecznej na etapie konsultacji projektu Lokalnego Programu Rewitalizacji	97
Rysunek 18 Schemat zarządzania LPR	104
Rysunek 19 Schemat przedstawiający instrumenty systemu informacji i promocji w połączeniu z mechanizmami włączenia interesariuszy	105
Rysunek 20 Schemat przedstawiający ramowy harmonogram rewitalizacji	106